

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . . f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers . . . » 0.10
 Men abonneert zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.09
 » » » 1000 » . . . 0.08
 » » » 3000 » . . . 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VANZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Secretaris, M. A. VAN HEEKEREN, 791 Loosduinscheweg, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 109 Laan Copes v. Cattenb. Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
 Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— Jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contribuëeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende
 woonende te _____ wenscht
 donateur-trice te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van f _____ den 190____
 Handteekening: _____
 Straat of gracht: _____

Inhoud van dit nummer.
 Emigratie van Javanen naar Sumatra. — Hoe in Nederland-belangstelling te wekken voor Indië. — Oost-Ind. Berichten. — West-Ind. Berichten. — Ingezonden. — Rameh. — Van Vreemde Koloniën. — Voornaamste Inhoud van Ned. Tijdschriften voor Oost en West-Indië. — Mail. — Feuilleton.

Mededeelingen.
Van de Afdeling Utrecht en omstreken:
 Ondergeteekenden maken bekend dat zij zich beschikbaar stellen tot het geven van inlichtingen betreffende het plaatsen van kinderen uit Oost- en West-Indië, die men voor opvoeding en onderwijs naar Utrecht wil zenden.
 MEV. J. E. VAN OEVEREN VAN SCHAİK,
 Predikheerenkerkhof 14bis.
 D. F. ROMEIN Secr.-penm.
 Wm. Barentstraat 20bis.
 N.B. Spreekuur bij voorkeur van 11—12 v. m.
 Uitgez. Zon- en feestdagen.

Emigratie van Javanen naar Sumatra.
 Emigratie van Javanen naar de Buitenbezittingen blijft in de pers aan de orde; nog kort geleden (zie no. 17) namen wij in ons blad een ingezonden stuk daarover op en nu wordt ons ter overname toegezonden een uitknipsel uit een der Indische dagbladen, luidende als volgt:

FEUILLETON.
Iets over Maleische Poëzie
 en in 't bijzonder het
 „Gedicht van den Dommen Koopman.”
 (Vervolg).

Nu is hij weer mooi als vroeger. Hij stijgt te paard en met eenig gevolg begeeft hij zich naar 't huis van den bedriegelijken koopman. Hij gaat binnen, vindt er veel gasten in vroolijk gelag bijeen.
 Soedagar moeda laloe lah masoek,
 Dekat soedagar dia nin doedoek,
 Sambil mengiri keris di roesoek,
 Berkilat-kilat tjahja-nja pendok.
 Tatah pendok permata-intin,
 Besinar tjahja tampak keliatan,
 Tjahja tjintjin bersamboetan,
 Arga-nja mahal boekan boeatan.
 Hartelijk wordt hij ontvangen, want natuurlijk herkent men hem niet meer. De Jemensche koopman noodigt hem uit zaken te doen. Nu wordt de list uitgevoerd en ze lukt volkomen.
 De gadi moet eindelijk — als de twistenden bij hem en de Ch. M. komen — voor de welbespraaktheid van den jongen rechtsgeleerde zwichten; dit was een analoog geval met dat van vroeger. Er moet gelijk recht gedaan worden: of de Jemensche koopman moet zijn vinger missen, of het onrechtmatig goed teruggeven. Dit laatste geschiedt. Nu spreekt zij hem met abang aan.
 De Chatib Moeda gaat met haar man, die haar maar steeds

„Javanen emigratie.
 De apostel voor de Javanen-emigratie, de heer H. G. Heyting, trekt thans Java rond en zal spoedig met eenige assistent-wedono's en desa-hoofden naar Zuid-Sumatra stevenen om daar om te zien naar een of meer geschikte kolonisatie-oorden; schrijft het Soer. Hblid. Zoo langzamerhand zien wij dus de schaduwen, die, volgens den Engelschen dichter, komende gebeurtenissen vooruitwerpen.
 Dit is voor het blad een aanleiding om niet in theoretische, maar in praktische beschouwingen te treden. Het wijst op de nuchtere manier, waarop de kolonisatie-objekten, de Javanen, het vraagstuk oplossen.
 Eenige maanden geleden werd de spoorlijn Kalisat-Banjoewangi geopend. En wat ziet men thans? Ter zijde van den ijzeren weg vormt zich een nederzetting van Javanen. Zij vonden het terrein geschikt; zelfs troffen zij oude waterleidingen aan, die zij flaks herstelden, en thans gaat het hun goed. Zonder eenige aanmoediging van bestuurwege, zonder eenigen geldelijken steun, hebben deze menschen op grooten afstand van hun desa een nieuwe vestiging gesticht. Iets nieuws is dit overigens niet. Reeds in de achttiende eeuw werd Besoeki gedeeltelijk met Madoeroezen bevolkt en verder trekken, sinds jaren her, zoo uit Madoera, als uit Midden-Java, Inlanders naar de rijke tabakstreken in het genoemde gewest, hetzij om door verhuur van diensten een „kous vol te maken”, hetzij om er zich op onontgonnen terreinen te vestigen: trekkers en bijversers dus.
 Men ziet, dat emigratie uit eigen beweging bij de Javanen volstrekt niets ongewoons is. En de heer Heyting zal verstandig doen van deze neiging te profiteren. Het Emigratievraagstuk op zijn Westerschen aan te pakken, zal handig en niet lastig. Hoeveel is er niet gemoed met het overbrengen van de Javanen naar Buitenbezittingen van slechts 100.000 Javanen? Laat het gouvernement dus de zaak praktisch aanpakken, door een en ander over te laten aan het initiatief der Javanen en het toeval. Wanneer er een goedkoop gelegenheid zal bestaan om van Bantam naar de Lampongsche Districten over te steken en onder de Javanen, vooral in de armelijke of dicht bevolkt gewesten, bekend zal zijn gemaakt, dat in Zuid-Sumatra goede gronden voor ontginning beschikbaar worden gesteld en men die gedeeltelijk per spoor in korten tijd en zonder groote bezwaren zal kunnen bereiken, terwijl het gouvernement hen door de eerste tijden zal heen helpen, dan zal ongetwijfeld een sterke trek van Inlanders, zelfs uit Midden Java, naar het vruchtbare Sumatra volgen.
 Dien weg moet het op. Van de uitvoering van emigratieplannen in de puntjes moet men pecuniaie causa afzien.”

Wij gaven aan het ons gedaan verzoek gaarne gevolg, omdat bovenstaande beschouwingen eene goede inleiding zijn tot de nu volgende bespreking van een ingezonden artikel van den heer Ockerse in de «Nieuwe Courant» van 8, 9 en 10 Juli.
 De N. C. behoort tot de Nederlandsche bladen, die voor de belangen van Oost-Indië zooveel over hebben, dat ze van tijd tot tijd een hoofd-artikel daaraan wijden. Letten wij op het oordeel door den heer Van Beresteijn, vroeger in het Tijdschrift voor N-Indië uitgesproken, en een week geleden door den heer Abell onder de

niet herkent, huiswaarts naar Maskat, tot droefenis van den gadi:
 Qadi poen p'eloe rasa-ati-nja.
 Ter plaatse aangekomen, neemt Chatib Moeda allermingzaamst afscheid.
 Toean berkata, manis soeara:
 „Abang ini djadi soedara,
 „Amba poehoenkan kash dan mesra,
 „Amba nin endak poelang lah sigra.”
 Toen de verkleede wederhelft van S. M. thuis kwam, zeide ze aan iedereen de zaak geheim te houden. Intusschen ging S. M. zijn vader opzoeken.
 Opgetogen gaat hij daarna naar de woning zijner lieve Dhainah.
 Terlalo soeka rasa ati-nja,
 Laloe lah naik dangan sigra-nja.
 Aan de deur staat Siti Dhainah en werpt bij zijn nadering beras koenjit (met kurkuma geel gekleurde rijst) over zijn hoofd.
 Waarom ben je zoo lang uitgebleven, broerlief? zegt ze met een vormelijke sembah: tiga moessim sampai ka empatnja Datang ini apa sebabnja?
 Ik dacht, dat je dood was . . . .” Hij lacht, grijpt haar hand, en: ati-nja soeka tidak lah doa.
 Hij legt uit, hoe hij door Gods hulp uit ellende weer tot welstand is gekomen. Nu is S. Dh. minder koud als vroeger; althans het gedicht vermeldt:
 Siti depangkoe dangan soekatjita.
 Ze vraagt hem „poera poera” om bijzonderheden van zijn uitredding. Dat doet hij en ondertusschen lacht zij stil, begeerig om wat te zeggen, maar bang om zich te verraden. Dan vertelt haar man, dat de Ch. M. van plan is den volgende dag een bezoek te komen brengen.

aandacht onzer lezers gebracht, dan moeten wij hiervoor dankbaar zijn. En dit is dan ook in alle oprechtheid het geval, al moge uit hetgeen wij zullen aanvoeren, blijken, dat wij met den heer O., nogal in meening verschillen.
 Hij begint met uit de Indische mails van 20 en 29 Mei een paar berichten aan te halen uit de «Preanger-Bode» en het «Bataviaasch-Nieuwsblad», die duidelijk er op wijzen, dat niet alleen in Midden-maar ook in West-Java de economische toestand van den Inlander zorgvol is. (Uit Br. Kruyt's verslag van Mādja-Wārnā zagen wij, dat dit ook in een deel van Oost-Java het geval is). Met lof vermeldende het artikel van Mr. D. Fock in de «Indische Gids» van Febr. j.l., wijst hij er daarna op, dat de tegenwoordige Nederlandsche Regeering, en wel bij name haar Minister van Koloniën, aan den achteruitgang op Java alle aandacht schenkt en er naar gestreefd wordt, om: «de industrie ten bate van de inlandsche bevolking te bevorderen, de opbrengst van den landbouw te vermeerderen en die meerdere opbrengst aan de bevolking zelve ten goede te doen (komen, haarzelve daarvan te doen genieten, terwijl de emigratie als hulpmiddel verlichting moet aanbrengen.»
 Dit program heeft van O. de volle sympathie, doch, waar het geldt de uitvoering ervan, verschillen wij belangrijk van opvatting met den schrijver in de N. C. Hij wil namelijk overwogen hebben, welk deel daarvan het eerst zal moeten worden ten uitvoer gelegd, terwijl wij zouden koesteren, dat ook de Regeering denkt, dat het een harmonisch geheel vormt, waarvan alle samenstellende deelen te gelijk in uitvoering komen.
 De bevordering der industrie immers behoeft tot geene groote uitgaven van Regeeringswege aanleiding te geven. Voor de kunstnijverheid, de huisnijverheid, de handwerksnijverheid en ten deele ook voor de groote industrie heeft zij slechts de pogingen te steunen, die door de vereeniging «Oost en West» in Nederland en in Indië, door het Koloniaal Museum, door de Indische Vereeniging van Nijverheid en Landbouw, door Prof. Dr. Treub en vele anderen, thans met ernstigen ijver worden aangewend. Haar standpunt moet voornamelijk zijn: dat zij, in tegenstelling met wat vroeger dikwijls het geval was, duidelijk te kennen geeft en bewijst, dat zij iedere handeling van beteekenis, die in de richting van nijverheidsontwikkeling wordt gedaan, waardeert en steunen zal.
 Wij zijn het echter geheel eens met den heer O. en hebben dit trouwens dikwijls genoeg gezegd, dat er jaren zullen verloopen, eer deze pogingen merkbaar hun invloed kunnen doen gevoelen op de welvaart van Oost-Indië.
 Geheel anders is dit echter, wat betreft de gunstige gevolgen van maatregelen, die de opbrengst van den landbouw zullen vermeerderen, waaronder wij in de eerste plaats rekenen: verbeterde en vermeerderde irrigatie der velden, bescherming

tegen bandjirs, afvoer van overtollig water en verbetering der cultuurwijzen, gepaard aan een zoodanig credietstelsel, dat de meerdere opbrengst der gronden den inlandschen arbeider in de eerste plaats ten goede komt.
 Wij zouden het ten zeerste betreuren, wanneer de apostelen der emigratie het zoover wisten te brengen, dat men hoofdzakelijk in het doen verhuizen van een deel der Javanen naar de andere eilanden het middel ging zien, om Java van den dreigenden ondergang te redden. Geheel stemmen wij in met de uitdrukking: dat «de emigratie, als hulpmiddel, verlichting moet aanbrengen.»
 Wij achten het ook volkomen onnoodig om, zooals de heer O. dit zou willen doen, eerst nog proeven te nemen om te zien, of de Javaan, als hem daartoe de gunstige gelegenheid werd aangeboden, niet uit eigen beweging zal emigreren. Dat dit wél zoo is, werd reeds genoegzaam bewezen en de Staat heeft, ook onzes inziens, niets anders te doen, dan gemakkelijke en goedkope gemeenschapsmiddelen te scheppen (*), om de landverhuizers te brengen naar streken, waar ze door arbeid voor eigen rekening of bij ontginningen in het groot, hun levensonderhoud kunnen verdienen.

Java door emigratie te ontvolken, naar de mate der toename van de bevolking, en nog zelfs boven die maat, zooals de heer Ockerse dit voorstelt, zou een onbegonnen werk zijn, dat, zoo het al niet economisch en politiek onmogelijk ware, toch niet wenselijk was. Irrigatiën! en aanleg van verkeersmiddelen!
 Want voor den heer O. bestaat niets van al hetgeen in de laatste jaren geschreven is over het onmogelijke, om den Javaan redres te brengen, zonder hem geldelijk bij te springen en over de verplichting, de groote zedelijke verplichting, van het Moederland, om, in welken vorm dan ook, krachtig financieel bij te dragen en de redmiddelen te betalen. Hij beredeneert met een zeker welgevallen, dat Oost-Indië best zelf de rente en de aflossing zou kunnen garanderen van het geld, dat men leenen moet voor zijne gouvernementeele emigratie-plannen.
 Hij vergast ons op de voorstelling, hoe zijn geëmigreerde Javanen in korten tijd zulke welvarende menschen zullen worden, dat men op de buitenlandsche markten niet meer naar verbruikers van O-Indische nijverheid zou behoeven om te zien, want voor de rijke uitgewekenen zou niet genoeg kunnen worden aan de markt gebracht.
 En de op Java achtergebleven bevolking, hoe-wel ook na de 't best geslaagde verhuizingsmaatregelen in getalsterkte niet veel minder talrijk dan de tegenwoordige, die armoe lijdt, zou na de emigratie tot verademing komen; zij zal «de door den langen druk van armoede en

„Gaarne», zegt zij, «ik zal hem met genoeg eens hier zien.»
 De S. M. wordt dan door dienaren bepoederd en gekramast (dilangiri zeggen de Maleiers), terwijl hij met air toelak hela (water om onheilen te bezweren) wordt overgoten. Als 't mandje en berkasai afgevoerd is, wordt zijn baard geschoren en zijn knevel opgedraaid (dipilita). Dan wordt hij mooi aangekleed — in één woord geadoniseerd paras-nja elok sempoerna selisai.
 Zijn kostuum is prachtig:
 seloear mesroe, 't boveinde aan den schouder vastgemaakt,
 serban kesmiri, met blauwe bloempjes,
 maar hij is berschadja: zonder buisje, bij wijze van hofkostuum. Zijn buikgordel heeft vijf plaatjes, achterin steekt een fraaie met hidoeri's ingelegde krischeede (terapang), schitterende ringen aan de vingers. Dan gaat hij fier en trotsch de trap af:
 Berdjalan toeroen sambil berlénggang,
 Sampai ka médan bertelekan pinggang.
 Hij ziet er uit om te stelen — tidak teperi.
 Wadjah-nja beresih saperti mata-ari (zijn gelaat glanst als de zon).
 Dan slaat hij waardig 't spel van knapen en meisjes buiten gade:
 Ada jang beporok ada jang bertempoeng
 Ada jang berpitih berdoekoeng-doekoeng.
 't Wordt avond en de Soedagar Moeda gaat dolverlieft naar zijn lieve ega. Doch:
 Siti poen tidoer berdiam diri (de edele jonkvrouw ligt stil, alsof ze slaapt).
 Berseloebong itos terlaloe rapit
 Endak diboeke — haram ta dapit.
 Soedagar moeda heran meliat,
 Laloe lah doedoek bersila rapit.

(*) Aan de emigranten en hunne gezinnen zou vrijen overtocht kunnen worden verleend, desnoods in voorschot.
 Maar hij is erg schuchter.
 Ofschoon: gila berai rasa-nja ati,
 takoet lah poela endak mengarti.
 Den ganschen nacht blijft hij in stille aanbidding endak dekat rasa-nja ngeri.
 Daarna speelt ze een alleraardigst komediespel met haar dommen echtvriend. Ze draagt haar bediendenpersoneel op zich leuk te houden, en komt haar man den volgende dag in haar vermomming opzoeken. Dan vraagt ze:
 „Apa kabar-nja adinda Siti,
 „Ada kah ia bersoeka-ati?
 „Beta nin sangat badjat di ati,
 „Endak bertemoé dingan saperti.
 Natuurlijk kan hij haar niet vinden, en hij excuseert zich braaf daarover.
 Chatib tersenjoem mendangir kata.
 Soemini-nja itoe akal-nja boeta,
 Tidak mengenal istri-nja njata,
 Bodoh-nja tidak menderita.
 Ze doet, alsof ze heengaat, verkleedt zich en gaat kalm op een geta (soort estrade) zitten:
 Ia poen doedoek di atas geta,
 Soedagar masoek terpendang mata,
 Soedagar tertawa seraja berkata:
 „Salah langkah-nja emas djoecita!”
 Grootte verrassing bij den jeugdigen echtvriend dus:
 „Chatib Moeda is net weg!» zegt hij onnoozel. „Waarom heeft hij niet op me gewacht?» vraagt de Siti lachend. „Hoe kon hij nu zoo iets doen!»
 Den volgende dag wil hij den Chatib Moeda feestelijk ontvangen. Siti Dhainah fopt hem weer. Hij gaat weer zijn vrouw zoeken.
 Ziende, hoe onnoozel hij is, krijgt ze wat medelijden en

«kommer ingeboete veerkracht hernieuwen, ter-
«wyl landbouw, industrie en huisvlijt zich krach-
«tig zullen kunnen ontwikkelen».

Landbouw- en industriële-kredietinstellingen zullen dan een ruim en betrouwbaar operatieveld vinden, de woeker zal niet langer wat hebben op een aan oeconomische demoralisatie onttrokken bevolking.

Moet die bevolking thans door een pandhuisregie als op de been worden gehouden, moet daardoor worden voorkomen, dat het reeds geringe vermogen van het gros der bevolking haar worde ontworpen door Chinese, Arabische en andere bloedzuigers, dan zullen de pandhuizen der regie slechts de toelucht-plaatsen worden van betrekkelijk weinigen, namelijk van de in elke maatschappij, zelfs de meest welvarende, aanwezige oconomische zwakken, die zelfs onder de gunstigste omstandigheden niet in staat zijn den levensstrijd behoorlijk aan te binden, gedoemd zijn vroeger of later ten onder te gaan.

De landbouwkredietbanken, die, zoodra zij zullen zijn in het leven geroepen, onder de gegeven omstandigheden slechts omzichtig en schoorvoetend krediet zullen verleenen op niet voldoende waarde, op te veel versnipperd grondbezit, als onderpand, zullen in de gunstiger toekomst, welke spoedig dagen zal, wanneer de emigratie krachtig wordt aangevat en door-gaat, veilig krediet kunnen geven op niet langer te veel versnipperd, op waardevollen grond, op grond, die dank zij het krediet, door die banken niet langer schoorvoetend verleend, goed bemest, beter bewerkt en bebouwd en dus ook méér productief zal worden».

En dit Eldorado zou in korte jaren worden verkregen, niettegenstaande er, om de emigratiekosten te betalen, miljoenen zouden worden bezuinigd op de irrigatie, miljoenen dus, die niet zouden dienen, om de kracht tot voortbrengen van den grond te verhoogen, miljoenen die niet zouden terecht komen bij de belasting-opbrengende bevolking, aan wie de gelden, voor irrigatiewerken besteed, immers voor een belangrijk deel worden uitbetaald.

Maar zelfs die op de irrigatie te bezuinigen miljoenen «zullen op verre na niet voldoende «zijn om de emigratie van Javanen op zulk eene «schaal op te zetten, als noodig is om Java spoedig en blijvend te ontlasten van een bevolking «van paupers, die uit gebrek aan middelen om «te emigreren, genoopt (verplicht) zijn, paupers «te blijven».

De miljoenen voor den aanleg van staatspoor-wegen bestemd, moeten dus mede op het altaar der emigratie worden geofferd en met de staatspoorwegen op Java als onderpand, moet geld geleend worden voor den verderen spoorwegbouw, bij name op Sumatra.

Ook aan den spoorwegaanleg dus geen geld te verdienen voor de Javanen, doch daarentegen rente en aflossing der leening voor den aanleg, uit de belastingopbrengst te betalen!

En toch spiegelt de heer O. ons aan het slot van zijn stuk voor, dat door de uitvoering zijner emigratieplannen, binnen eene afzienbare toekomst, de financiën van O.-Indië op een beteren grondslag zullen kunnen worden gevestigd en «dat zij, ruime van geldmiddelen, de beschikking van nationale politiek, waarvan de oplossing thans zooveel hoofdbreken vereischt, gemakkelijk tot oplossing zouden zijn te brengen».

Met alle waardeering der goede gevoelens, die, zoodaals uit het hierbovenstaande blijkt, den heer O. aanleiding geven om zijn groot-emigratieplan uiteen te zetten, hebben wij ons verplicht geacht, er de feiten van aan te toonen en vooral te wijzen op de onzes inzien kapitaal fout, die hij begaat, wanneer hij veronderstelt, dat Indië's draagkracht ook thans nog groot genoeg is, om zelf de kosten te dragen van het reddingswerk.

Wij zullen ons onthouden van een oordeel over de mate, waarin het bevorderen van de emigratie door de Regeering mogelijk en nuttig zal zijn. Zij heeft immers zelve daartoe een speciaal onderzoek ingesteld en den ernstigen wil te kennen gegeven, om, als bijkomend middel van betekenis, de emigratie te bevorderen. Wij zouden het echter verderfelijker achten — wij hebben dit reeds vroeger gezegd — als men met het oog op den steun, die de emigratie brengen kan, ook maar één enkelen maatregel achterwege liet, van hetgeen de omstandigheden gebieden, om dadelijk te doen, tot het meer productief maken van Java's bodem, tot het bestrijden van den woeker en tot het ontwikkelen van alle andere bronnen van bestaan voor den inlander.

Onder de middelen, die O. aanbeveelt om den

Javanen-immigranten op Sumatra loongevend werk te verschaffen, trok een oude kennis: de gemeenschaps-suikerfabricage, onze aandacht. Wij hebben onze sympathie daarvoor te kennen gegeven, toen de heer van Vloten in het Indisch Genootschap zijn plan ontwikkelde, om de suikerfabrieken in het Djaparasche in hoofdzaak ten bate der Inlandsche gemeenschap te exploiteeren. Wij achten ook thans, en in de door O. aangegeven richting, dit onderwerp de publieke aandacht ten volle waard.

Hoe in Nederland-belangstelling te wekken voor Indië.

(Ingezonden.)

Met veel belangstelling heb ik het artikel van den heer Abell gevolgd, maar ik ben niet door hem overtuigd.

Ik blijf toegeven: «dat door een goed geleide, verplichte studie belangstelling, opgewekt kan [beter ware: zou kunnen] worden» maar, waar wij zien, hoe partijdig, zelfs hier in het vrije Nederland, sommige vakken onderwezen worden, daar meen ik, dat een onpartijdige studie van Indië's belangen vooreerst nog wel tot de vrome wenschen zal moeten gerekend worden.

Ben vak, van zéér veel belang, m. i. ook voor Indië, waarbij bovenbedoelde partijdigheid sterk uitkomt, is: de geschiedenis.

Wat leeren wij hiervan, zoodaals op de lagere, middelbare als Hoogescholen?

Vecht-geschiedenis voornamelijk, uitvoerige beschrijvingen betreffende veldslagen met veel kanongebulder, de heldendaden! van vorsten, veldheeren en staatslieden, maar de geschiedenis van het eigenlijke volk, de algemeene levensomstandigheden der groote massa blijven voor ons veelal een gesloten boek.

En hoe geheel anders worden de persoonlijkheden ons dikwijls voorgesteld, dan ze in werkelijkheid zijn geweest.

De deugden der Nederlanders worden tot in de wolken verheven, hun ondeugden verkleind of geheel verzwegen, terwijl onze vijanden haast nooit deugden gehad schijnen te hebben, maar daarentegen vele gebreken.

Hoe geheel anders zouden velen onzer tijdgenooten denken en voelen, als deze vakken hun niet van hun jeugd af scheef waren onderwezen geworden? Als men hun de hersens niet had vermoeid met dozijnen jaartallen, data van overwinningen en nederlagen, maar men had hun eens goed onder 't oog gebracht, wat een ellende iedere veldslag na zich sleept; men had hun verteld van het namelooze wee, dat elke oorlog over de vechterende volkeren brengt; van de ellende, de armoede, die rondwaren in een door den vijand verwoest land!

Waar zoo partijdig onderwijs wordt gegeven in het «vrije» Nederland, zelfs over Nederlandsche toestanden en geschiedenis, kan daar aan de Indische een beter lot beschoren zijn?

Men zal, dunkt mij, er wel danig op passen, de zuivere waarheid omtrent alles in het licht te stellen. Dan zouden de kamerviezingen wellicht anders uitvallen, voor velen zeer onaangename verrassingen.

En daarbij komt de jeugd van de leerlingen, zelfs op de H. B. scholen. Hoe weinigen studeeren werkelijk uit belangstelling? Och, zeer enkelen, maar deze zouden misschien gewonnen kunnen worden.

Het grootste gedeelte der kinderen leert voor de examens en vergeet alles spoedig na het behalen van het verlangde diploma.

Van de propaganda onder volwassenen verwacht ik meer. Zien wij niet, dat de uitslag voor een kamerviezing dikwijls afhangt juist van de meerdere of mindere propaganda door een partij gemaakt.

Op vergaderingen kan worden verteld, al datgene, wat men op de schoolbanken niet leerde.

In het begin (alle begin is moeilijk) zal de redenaar misschien voor stoelen en banken staan te praten, na verloop van tijd (na jaren misschien) zal hij zich verheugen in een aandachtig en dankbaar auditorium.

Tevens zou men met den spreker van gedachten kunnen wisselen, ophelderingen vragen enz. en hierdoor, — ik ben er zeker van, — zal op den duur belangstelling opgewekt worden. Wij kunnen ze immers met name noemen, de mannen, die in het begin voor bijna lege zalen stonden, en wier namen later op aller lippen waren.

Dit middel, evenals de drukpersvrijheid, schijnt men in Indië dan ook nogal te vrezen; politieke (hieronder kan met eenigen goeden wil alles gerekend worden) vergaderingen zijn verboden, de pers ligt aan banden.

De Nederlandsche pers zou zeker ook zeer veel kunnen doen door alle toestanden, ook de grieven tegen het bestuur onomwonden weer te geven en niet alleen, (om toch iets van Indië te vertellen) eenige kolommen vullen met de laatste berichten omtrent gevechten, aardbevingen enz.

En ze spot gultig:

nama-nja orang berani,
tidak terobahkan koet koempeni.

Dat noem je nu een dapperere kerel: de heele macht van de «kompagnie» brengt er geen beweging in.

Ze vergelijkt hem met een

praoc bersaoh toenggal (schip met één anker)

De goeiert van een man is veel te verlieft om boos te worden. Wel *maloe sedikit, 'aib poen tidak*.

Hij lacht en neemt vernederd de Siti in zijn armen.

«Die woorden van zuse zijn als spijkers en ze gaan heelemaal in mijn hart.»

Ze schertsen en lachen nog wat. Dan valt de nacht.

Nu toont hij zich, hoe dom ook, toch nog een listig feminist

berhagi bagai lakoe-tjoemboean
Memberi lemboet ati perempoan

Ze zwicht. Eindelijk, tegen 't ochtendglorien

Lima taoen lamaña tentoe
Laki-istri baroe lah satoe!

Vijf jaar lang was hij met een *maagd* gehuwd geweest.

Alles gaat verder lustigjes en in de beste verstandhouding, tot groote vreugde van vader *Malik Chasani*.

Dan zegt de schrijfster tot slot:

Uit is 't gedicht van den dommen koopman, 't verhaal is onbeholpen en 't is leelijk *geschreven!*

Einde.

DR. A. A. FOKKER.

Amsterdam.

Doch helaas, bladen die voor Indië's belangen strijden, moet men met een lantaarntje zoeken.

Of men dan bang is, de abonne's te verliezen, of dat men een andere reden aanvoert, «men moet de dingen nemen zoodaals ze zijn, niet zoodaals ze wezen moesten», schrijft de heer A. zeer terecht.

Waar we dus van de pers weinig of geen steun zullen ondervinden (althans nu dadelijk niet), moet men werken met brochures. Men komt er gauw toe 5, 6 of 10 centen te besteden voor een brochure, veel eerder althans, dan zich te abonneren op een courant, waarvan de prijs alleen reeds velen terughoudt, en waarvoor al zekere mate van belangstelling wordt vereischt.

Ook hebben de brochures het voordeel, dat men daarin een feit in zijn geheel kan behandelen; het overzicht is dus veel gemakkelijker, dan wanneer het onderwerp van 't ééne blad op het andere wordt verdeeld. Uitstekende onderwerpen om te behandelen zouden b.v. zijn: de Atjeh-oorlog, de zeeroof, de opiumhandel, koelieschandalen, openlijke en vermomde slavenhandel, de behandeling van de gestraften, enz. enz.

Over den Atjeh-oorlog bestaan, voor zover mij bekend, 2 brochures («Atjeh in de 2de Kamer» en «De Atjeh-oorlog»).

Voor de laatste, handelende over de wijze van oorlog voeren en geschreven door den vroegeren consulresident te Singapore, den heer Kruyt, beveel ik een ieder ter lezing aan. De prijs is evenwel nog al hoog.

Reeds het bestaan van een drukpersreglement, en van het verbod tot het houden van «politieke» vergaderingen toont aan, dat er zwakke punten zijn.

En tegen deze moeten wij onze aanval richten. Zien wij niet, dat hier, in ons «vrije» Nederland, het optreden van bepaalde redenaars wordt bemoeilijkt, door pressie uit te oefenen op zalen-verhuurders? Hiermee erkent men zijn zwakte, stilzwijgend geeft men toe, dat er misstanden en gebreken zijn, maar men is er huiverig voor, dat deze worden openbaar gemaakt.

Steeds is men bang geweest voor licht, steeds heeft men domptertaktiek toegepast.

Zoo leest wij o. a. in: «De Geschiedenis van het cultuurstelsel», blz. 111:

«Gingen daarentegen (stelsel v. d. Bosch) hier stemmen op, dan werd dezen het zwijgen opgelegd, door «skonings ongenoeven te kennen te geven».

«Kwamen op Java geschriften uit, die tegen de «inzichten van het gouvernement gekant waren, dan werd uit de residentie van den gouverneur-generaal «de banliksem gezwaaid.»

Er is niets nieuws onder de zon.

«Steeds stuit men op hetzelfde euvel: niet willen, door niet weten», roept de heer A. uit, en dit ben ik volkomen met hem eens, n.l. wat betreft de groote massa hier in Nederland; maar juist daarom moeten we trachten licht te brengen, te ontwikkelen, de kennis betreffende onze schoone bezittingen te vermeerderen. Maar dit moeten we dan doen met middelen, die binnen ons bereik liggen, en niet door verbetering van het onderwijs, dat m. i. geen kans van slagen heeft.

En daarom: *propaganda*, mondeling en schriftelijk, die, — mogen wij ook in den beginne met tegenwerkingen te kampen hebben — ons eens de overwinning zal brengen.

De redactie dankend voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

J. H.

Wanneer wij het slot van dit ingezonden stuk lezen, dan komen wij tot de vraag aan den inlander of propaganda voor en door de Vereniging «Oost en West» niet voldoet aan hetgeen hij wenschent en verlangt? Het Koloniaal Weekblad staat open voor een ieder, die iets degelijks te schrijven heeft, en voor f. 1.50 als lid der vereniging en f. 2.— als abonné, krijgt men dit iedere week franco thuis. Afzonderlijke nummers worden voor f. 0.10 verkocht. Nu geven wij toe, dat niet iedereen dit weet, maar dit ligt ten deele aan de leden van «Oost en West» zelf, die het nut van propaganda niet gevoelen, of het zich persoonlijk moeite geven daarvoor te lastig vinden; voor de rest aan de laksheid van het publiek en, zoodaals wij ook reeds onder 't artikel van den heer Abell schreven, aan de weinige ingenomenheid der Nederlandsche en ook zelfs der Indische pers, met ons werk.

Waarom dan ligt?

Wij wilden, dat wij het wisten, want niets zou der Vereniging en ook ons liever zijn, dan te verbeteren, wat men ons aantoot, dat in het streven van O. en W. en in ons optreden niet zou deugen.

Dit wordt gezegd in alle oprechtheid!

R. C.

Oost-Indische berichten.

Beoordeeling van het pauperisme-rapport door het Soer. Hbl. Verzorgingsgesticht te Djokja. Suikerzakken. Tunnel Sasaknat-Tjihadjoewang. Beter laat dan nooit. Ingenieurs voor Siam.

Beoordeeling van het pauperisme-rapport door het Soer. Hbl.

Het Soer. Hbl. is van oordeel dat veel, van wat de commissie voorstelt, niet nieuw en het nieuwe niet veel is.

Al dadelijk teekent het blad aan, dat het gevoelen der commissie over de herziening van het reglement voor het oudemannenhuis te Semarang, over de middelen tot beperking van de nadeelen van het kazerne-concubinaat en over de terugzending naar Nederland van alle daar aangeworven militairen buiten beschouwing wordt gelaten en alléén de adviezen, in zake het eigenlijke pauperisme, aan critiek worden onderworpen. En dan moet de schrijver ook dadelijk de opmerking maken, dat de commissie zich te veel heeft laten leiden door de nuchtere rede en te weinig door het warme gevoel.

Het blad zegt, dat het aan den eenen kant goed doet zinsneden te lezen als: «Geen onzer, die niet dan noodte afstand deed van, door eigen ervaring gekweekte, illusies omtrent de mogelijkheid eener afdoende verbetering van het lot dier misdeelden», maar aan den anderen kant doen zij weder somber aan, omdat zij de rapporteurs doen kennen als sceptici. En niets toch staats eene oplossing van het pauperisme-vraagstuk meer in den weg, dan *twijfelzucht*.

Volgens den schrijver hebben de verslagen der plaatselijke paupercommissie niet weinig schuld aan het bestaan van dezen twijfel. Met name wordt gewezen op het verslag van de enquête-commissie te Batavia. w. i. tal van bewijzen te vinden moeten zijn, die tot de overtuiging dwingen, dat, zoo er gestreden moet worden tot beperking van het pauperisme, die strijd in de allereerste plaats zal moeten worden gericht tegen de, in de personen zelf zeelende, bezwaren, welke anders een voor hen niet te ontwijken struikelblok zouden blijven, om hun voordeel te doen met hetgeen het land en de maatschappij hun kunnen verschaffen. Om deze uitspraak te motiveeren, wordt uit het Batavia'sche verslag het volgende fragment aangehaald:

«De Indo-Europeaan beweegt zich te veel in slechts enkele richtingen en laat tal van gelegenheden, om zich op andere manier een bestaan en wellicht eenig kapitaal te oververoveren, aan anderen over, zonder zelfs eene poging te wagen om op eene andere dan de gebruikelijke wijze in de wereld vooruit te komen.

Enkele uitzonderingen daargelaten, *vermaakt hij den Indische landbouw en ook den landbouw*, tenzij zoodaals deze hier door Europeanen in het groot wordt gedreven.

Eenzoo wijdt hij zich aan den handel alleen als lid of employé der europeesche handelshuizen, of in, op europeesche wijze gedreven, winkels.

Dat ook op andere wijzen door handel een bestaan is te vinden, bewijzen de vreemde Oosterlingen, die met niet beginnend, hier tot welvaart komen.

Men pleegt te zeggen, dat hierin de Europeaan niet tegen den vreemde Oosterling is opgewassen en dit is in zeker zinn juist, voor zover betreft de hier vreemde Europeanen.

Dezen hebben hun land niet verlaten, om in den vreemde een gering bestaan te vinden en zien dus niet naar meer; bovendien missen zij het gemak om zich onder inlander te bewegen, hun taal te spreken en hun behoeften te bevredigen; eindelijk is hun gestel in de tropen niet berekend op de lichamelijke vermoeienissen van den kleinhandel.

Voor den Indo-Europeaan bestaan deze bezwaren in de regel niet, hij kan in deze opzichten concurreren met de vreemde Oosterlingen en dat deze concurrentie niet op andere redenen onmogelijk is voor hen, die geen vreemde Europeanen zijn, blijkt daaruit, dat op de Buitenbezittingen inlandsche handelaars zeer veel voorkomen en velen hunne zelfs volgens onze begrippen vermogend zijn, terwijl op Java waar des inlanders energie nog minder ontwikkeld is, zoodaals geogede inlandsche handelaars geen zeldzaamheid zijn.

De ambachten zijn evenzoo bij den Indo-Europeaan niet in tel, vooral wanneer daaraan geene vaste bezoldiging verbonden is en de uitkomsten dus afhangen van de manier der kunde en veerkracht, die men ontwikkelt. Is er vaste bezoldiging aan verbonden, dan bestaat er meer overeenkomst met ambtenaren, beamten en employés en is het werk meer gewild. Ook in de ambachten zou menig Europeaan een voldoende bestaan kunnen vinden. Wat hem, speciaal den Indo-Europeaan, voornamelijk weerhoudt in deze richtingen zijn heil te zoeken, is niet zoozeer de onmogelijkheid van concurrentie, als wel het oude wanbegrip, dat voer hem, omdat hij Europeaan is, veleleer arbeid niet past en dat hij als Europeaan zekere minimum-eischen moet stellen, die in deze richting niet dadelijk bevrediging vinden. Onder zulke belemmerende voorwaarden is hij natuurlijk niet opgewassen tegen den Chinees of inlander, die door geen vooroordelen worden weerhouden het mindere aan te grijpen zoolang het meerdere nog niet in hun bereik is.

Gebrek aan energie moge men dit verscheijnsel bij de Europeanen noemen, dit gebrek zal zeker eer toe-afnemende door hen te protegeren en voedsel te geven aan hun neiging om zich allen op dezelfde paden te verdingen. Het is dus niet wenschelijk op kunstmatige wijze, speciaal voor deze klasse van burgers, de gelegenheid te vermeerderen, om zich een redelijk inkomen te verschaffen in de door hen verkozen richting en hun in dit opzicht als in ware een monopolie te verzekeren, door de andere ingezetenen (vooral de inlanders) uit te sluiten van de door hen begeerde banities.

De gelegenheid, om zich voor ambachten en den landbouw te bekwaamen, zou in het algemeen en daardoor ook voor hen kunnen worden verbeterd; maar overigens brengt het welbegrepen belang der Europeanen mede, dat zij geenozaak worden gelijk op met de andere inwoners den strijd des levens te strijden en daarin hun energie te stalen.»

Wij laten verder den schrijver aan het woord:

«De Batavia'sche commissie staat derhalve op het zeldzame standpunt, als de paupercommissie. Het individueel gesterkt te worden, om den levensstrijd kunnen doorstaan. En telkens merkt men denzelfden negatie op van het vermogen der Indo-Europeaan om het in dezen strijd van andere, meer krachtige elementen te winnen.

Wij verkeerden in de meening, dat de boven weergegeven opvattingen grootendeels hadden uitgedien. Wij waanden, dat de uitkomsten, verkregen door de Vereniging «Soerja Soemirat» — die niet wanhoopte — de twijfelzucht een gevoeligen slag had toegebracht, maar het wordt ons ingescherpt, dat veroordeelen eetaai leven hadden.

Men denke niet, dat wij het boven geciteerde wille kenschetsen als in alle opzichten strijdig met de waarheid, wel verre. De zaak is, dat de voorstellingen *steeds overdreven* zijn, want bij ons staat het vast, dat de vele Indo's zijn, op wie de karakteristiek van de Batavia'sche commissie niet toepasselijk is.

Zeker, de in de kampong grootgebracht, grootendeels verlandschappe Europeanen vormen een element in de gemeenschap, dat gedoemd is onder het gemiddelde peil van welvaart te blijven of onder te gaan maar zij, die eene goede opvoeding hebben gehad en met redelijk hoog staande menschen in aanraking zijn geweest, verschillen van de kampong-categorie, als de nacht van den dag. Welk eene onbillijkheid dus, om verkeerd inzicht tevens, de aangehaalde karakteristiek toepasselijk te verklaren op alle Indo-Europeaanen zonder onderscheid.

Hiermede is reeds langs indirecten weg aangetoond dat de door de pauper-commissie aanbevolen regeeringsmaatregelen geen schijn van oplossing van het uiterst lastige vraagstuk zullen brengen. Waar van eene zoonzuivere premisse wordt uitgegaan, kan de conclusie niet anders dan valsch zijn.»

Wat van de adviezen der pauper-commissie waarde nog verkleint, is de omstandigheid, dat het praktische element er in schittert door afwezigheid.

De samenstellers zijn stellig — blijkende uit dat veel te officiële en omslachtigen stijl van het rapport — zeer knappe menschen, die veel gelezen hebben, maar eigenlijk gezegde practici zijn zij volgens den schrijver niet. Van praktische raadgevingen geen spoor. Aanwijzing van tot nu toe weinig beoefende industrieën, waarmede een behoorlijk bestaan kan worden verkregen, van praktische wenken op landbouwgebied, van dit alles wordt niets gezien.

Het doet den schrijver leed, niet gunstig over den arbeid der commissie te kunnen oordeelen. De commissie heeft, volgens hem, zich er met wat harteloos algemeenheden van afgemaakt en die, om de naaktheid te bedekken, gewikkeld in een rhetorisch gala-kostuum. Den Gouverneur-Generaal, dien zij had in te lichten, is niets verteld, wat hem niet bekend was.

Voor de zooveelste maal dus, besluit de schrijver zijne critiek, is het nut van commissies op treffende wijze gedemonstreerd.

* *

Blijken eene correspondentie uit Djokja in het N. v. d. Dag voor N. I. schijnt het met het Verzorgingsgesticht te Djokja tegenwoordig ook al niet naar wensch te gaan, hetgeen zeker te betreuren is; daar in dit gesticht kinderen van minder goed gesalarieerden en landbouw-geemployeerden een goed tehuis vinden. De ouders betalen percentages van goeds hun tractement, dus meestal bijzonder weinig. De kinderen gaan naar school, krijgen goed eten, hebben goede verzorging, terwijl iederen avond twee fröbelonderwijzeressen in handwerken, teekenen en meer andere nuttige zaken les geven.

En ondanks het nuttige van deze modelinrichting wordt er weinig gebruik van gemaakt en gaat er alles bepaald achteruit.

De schrijver wijdt in het *Centrum* aan deze zaak dan ook een vrij scherp artikel, waaruit helaas blijkt, dat de godsdienst weder in het spel is en dat, alhoewel de administratie in uitstekende handen is, eene reorganisatie toch alleszins wenschelijk zou zijn en deze nuttige inrichting alleen dan, haar ouden bloei zal kunnen herwinnen.

Suikerzaken.

Aan het *Soer. Hbl.* ontleenen wij iets nieuws bij de suikercultuur.

Zoals bekend, is de omstandigheid, dat de javaansche landbouwer te laat de beschikking krijgt over den door hem aan den suikerindustriël verhuurd grond, veelmaals eene aanleiding voor hem om het riet, dat het veld bedekt, in brand te steken. Hiervan is het directe gevolg, dat het riet van den akker wordt gehaald en vermalen en het indirecte gevolg, dat de Javaan weer de beschikking krijgt over zijn sawah.

Verder ondervindt de suikerplanter van zijn kant dikwijls ongerief, doordat de met padi bedekte sawah in het voorjaar niet spoedig genoeg aan hem overgedragen wordt, in welk geval slechts een kort tijdsbestek overblijft om den grond te laten uitzuren.

Hiertegen treedt men wel op door het afkopen van den padioogst in geld, waardoor de suikerplanter reeds vroeg den huurgrond kan laten openmaken.

Er is nu onlangs door suikermannen in de residentie Soerabaya iets nieuws op dit punt bedacht, ten minste is het den schrijver niet bekend, dat men reeds vroeger zoo te werk is gegaan. Het voornemen bestaat namelijk de padi voor eigen rekening te laten planten; de suikerindustriël laat den grond ploegen, zorgt voor de zaadpadi, laat die planten enz. De gogol ontvingt nu zooveel padi, als waarop gerekend wordt voor den aanslag in de landrente, dus geen betaling in geld, maar in natura. Mislukt de oogst, dan wordt de schade door den suikerindustriël gedragen. A prima vista heeft het denkbeeld, om den javaanschen gogol, ook waar hij zijn sawah bebouwt, tot loontrekkende te maken, weinig aantrekkelijks; maar misschien valt de toepassing mee.

En der voordeelen van het procédé zal zijn het tegengaan van den beruchten woeker van hadji's en Chinesezen; een ander voordeel is, dat het risico van den padioogst door den europeeschen huurder gedragen wordt, welk risico echter in de suikerstreken met hare goede bevoeling gering is te noemen. Naderhand hoopt de schrijver over de werking van te geschetste methode, om in het voorjaar spoedig de beschikking over den huurgrond te krijgen, het een en nader mede te deelen, dat wij dan ook in onze berichten hopen op te nemen.

De rietopbrengst blijkt in de meeste residenties in den Oosthoek reden tot tevredenheid te geven, hoewel het gehalte van het sap te wenschen overlaat, terwijl enkele fabrieken nog sterk lijden onder het euvel der rietbranden; ook in het Djokjasche is men over het algemeen zeer tevreden over den stand van zaken. Alleen de prijzen blijven nog steeds laag, hetgeen heel wat bezorgdheid medebrengt.

Aan het *Bat. Nbl.* ontleenen wij het telegraphische bericht uit Tagog Apoe, dat de **tunnel Sasaksait** — **Tjhandjoewang** spoedig gereed zal zijn.

Nog slechts ruwaf meter van de richtings-galerij moest gedreven worden.

Men verwachtte den 20sten Juni reeds het doorslaan van den tunnel.

In een opstel in het *Bat. Nbl.*, getiteld: **Beter laat dan nooit**, wordt de aandacht gevestigd op eene plaats Pameungpeuk, gelegen op een afstand van ongeveer 57 paal ten zuiden van Garoet, in de nabijheid der baai Tji Laeot Eureum aan de Zuidkust, en daarmede door een landweg verbonden, die slechts tot de onderneming Pamagakan voor voertuigen berijdbaar is, daarna wordt deze landweg een paardenpad. De weg daalt zeer geleidelijk een 4000 voet van het hoogste punt, Tjikadjang, tot aan de baai.

Duizenden en duizenden bouws gronden liggen links en rechts van dit voetpad, die als 't ware te smeeken om van hun maagdelijkheid te worden verlost, zoals de schrijver zich uitdrukt, terwijl een prachtig sawah-terrein daar ongebruikt ligt.

Als men dan vraagt naar het hoe en waarom, krijgt men ten antwoord, dat er sawah-terrein genoeg voorhanden is om alle hongerslijders van Java te voeden, maar geen bevolking of te weinig bevolking om meer boschgrond in rijstvelden om te zetten en dat er geen afvoerwegen zijn.

De bevolking heeft voor haar eigen behoefte reeds genoeg sawahs, de rijst blijft soms jaren lang opbevaald liggen en wordt later weggevoerd, om plaats te maken voor de opbrengst van latere oogsten, daar men het product niet kan afvoeren, wegens het gemis van een goeden afvoerweg naar de Zuid en Garoet is te ver weg.

En — zegt de schrijver — het is niet alleen de kostbare rijst, die hier door haar overvloed en de bezwaren, aan den afvoer verbonden, weggevoerd wordt, ook de afvoer van boschproducten, van aren-suiker, van klappers, van rottan, van de kostbare *bedoei*, eene vezelstof, die in Europa zeer de aandacht van fabrikanten trekt, van paarden en karbouwen, welke laatste daar in groote kudden rondloopen, zoo aanzienlijk kunnen zijn, indien er een goede afvoerweg bestond naar de Zuidkust, waar **Pameungpeuk**, op 14 paal afstand gelegen van de Tji Laeot Eureumbaai, waar reeds een natuurlijke stroombreker bestaat, die slechts een honderd meter verlengd behoefte te worden, om voor groote schepen de meest veilige ligplaats aan te bieden. Ook zouden dan de hier gelegen aangevraagde reeds voor een deel toegewezen perceelen in exploitatie kunnen worden gebracht. Men zou daar thee-ondernemingen, misschien ook koffie- en kinaplantsoenen zien verrijzen, er zou vertier, leven en welvaart komen, waar nu de stilte is des doods. En de inlandsche bevolking zou er toenemen en er wel bij varen; de vuile, insolente menschen van nu zouden flinke, opgeruimde, werkzame lieden worden, zoals hun rasgenooten op de ondernemingen in het regentschap Limbangan. Ook de regering zou, indien deze vruchtbare streken tot leven gebracht werden, hier landrente kunnen heffen en van de ondernemingen pachtschat. Hoe de regering zelf overtuigd is van de waarde van deze nog steeds woeste gronden, kan blijken uit het feit, dat zij daar 40000 bouws heeft gereserveerd voor haar koffiecultuur. Ook voor eenige in het Limbangan'sche gelegen ondernemingen kan zulk een afvoerweg naar de Zuidkust eene dringende levensscheit worden genoemd. Zoo voert de onderneming Tjikadjang, welke 800 bouws met thee beplant heeft staan, nog steeds haar product met handkarren naar Garoet af. Ook zou de aanplant van suikerriet zich in het Limbangan'sche uitbreiden als er slechts een afvoerweg naar de Zuidkust bestond.

Deze aangelegenheid, waarover reeds vroeger, al sedert tientallen van jaren, door de zich snel opvolgende

controleurs, assistent-residenten van Limbangan en de residenten der Preanger Regentschappen te vergeefs dringende voorstellen aan de regering werden ingediend, zal niettemin nu weder ter hand genomen worden, naar wij hopen, met meer succes dan vroeger.

Zou hier niet het beloofde land voor den kleinen landbouw gevonden kunnen worden, vraagt het *Bondsblad*?

Ingenieurs voor Siam. De commissie ter plaatsing van technici, hoofdzakelijk in het buitenland, der „Vereeniging van Delftsche ingenieurs”, heeft bekend gemaakt, dat bij de irrigatiewerken in Siam in staatsdienst vier civielingenieurs geplaatst kunnen worden. De te benoemen personen moeten van één tot vijf of meer jaren praktijk bij waterstaats, spoorweg- of gemeentewerken hebben en zullen aanvankelijk, naar gelang van hun praktische ervaring, bezoldigd worden met f 350 tot f 500 per maand, buiten vergoeding voor overtocht heen en terug, en terrein-toelagen.

West-Indische Berichten.

De gouverneur van Suriname, heeft aan de Koloniale Staten een ontwerp-verordening ingediend, houdende bepalingen, betreffende de uitgifte in eigendom of pacht, en het beheer der domaniale gronden en bosschen of de uitoefening van andere domaniale rechten. Deze ontwerp-verordening strekt om, met behoud van het bestaande, volledig te voldoen aan het voorschrift van artikel 152 van het Regeeringsreglement voor Suriname, om de domaniale aangelegenheden in die kolonie in haar geheel omvang bij de wet, of bij gebreke van deze, bij koloniale verordening te regelen.

Nieuw is o. a. in dit ontwerp, dat, in navolging van de Indische Mijnewet, het bedrag van 2½ cent per hectare genoemd wordt, als retributie voor het doen van onderzoekingen. De reductie is echter zoo gekozen, dat de gouverneur bevoegd zal zijn het heffen eener retributie na te laten, indien dit ter bevordering of in het leven roepen van eenige industrie of van den handel wenschelijk wordt geoordeeld.

Bovendien worden hierbij meer doeltreffende maatregelen voorgesteld om het eigenmachtig vellen te voorkomen der zoo nuttige bolletrie-boomen, die de balata opleveren. De gouverneur heeft het noodig geoordeeld om de bestaande verbodsbepalingen aan te vullen met het verbod om deze houtsoort in voorraad te hebben, te vervoeren, ten uitvoer in te laden of uit te voeren. De bedoeling is, om de benodigde vergunning tot het vellen enz. niet te onthouden aan personen, op wier in eigendom toebehoorende gronden of bosschen bolletrieboomen voorkomen, en aan personen, die bolletrieboomen moeten vellen bij het in cultuur brengen van boschgronden.

Het bolletriehout wordt nog steeds gretig aangekocht door de bouwers van kleine huizen in de kolonie en wordt ook naar Barbados uitgevoerd, voor de vervaardiging van molenassen, en een enkele maal naar Nederland, waar het bekend is als „Paardenvleesch”.

Ook wordt bij dit ontwerp gebroken met de uniformiteit van den pachtprijs ad 1 cent per centiare, die nu bij de uitgifte van erven in pacht wordt geheven.

De memorie van toelichting op het ontwerp teekent hieromtrent het volgende aan:

„Het is te verwachten, dat bij uitbreiding van de stad (Paramaribo) er in de nieuwe wijken andere huizen zullen verrijzen dan tegenwoordig op de erven in de buitenwijken worden gebouwd en daarom voor domeingronden een hooger pachtprijs kan worden bedongen. Een verschil in pachtprijs is ook noodig om te bevorderen, dat de huizen niet te dicht bij elkander worden gebouwd. Om dit doel te bereiken is het noodig de vrijheid te laten om een lageren pachtprijs te vorderen voor de geleelden, die niet bebouwd worden of tot tuin worden aangelegd en een hooger pachtprijs voor de geleelden van het erf, waar gebouwen worden opgericht.

De heer H. van Kol heeft reeds gelegenheid gevonden om te wijzen op een onhoudbaren toestand in de kolonie Suriname.

In een ingezonden schrijven aan de *Nieuwe Sur. Crt.* heeft de afgevaardigde het over het quarantaine-station te Post Leyden, maar tevens, over het, van den 23sten April 1886 dagteekend surinaamsch Reglement tot wering der besmetting door scheepvaart, waarvan de korte inhoud is, dat aan quarantaine gedurende 21 dagen zullen worden onderworpen: alle vaartuigen, afkomstig van eene plaats, waar gele koorts, pest, azitische cholera, typhus, febris typhoidea, diptheritis, pokken of roodvonk zich hebben geopenbaard.

Op het oogmerk wordt dit reglement toegepast op al wat van Port of Spain op Trinidad komt, waar de pokken moeten heerschen, of ten minste eene ziekte, die daarmede overeenkomt, maar, volgens eigen waarneming van den heer van Kol, ter plaatse zelf niet gevreesd wordt, waar de aangezette lieden vrij door de straten rondloopen en van de honderden gevallen nauwelijks 18 stierven, die mogelijk toch de eeuwigheid zouden zijn ingegaan.

Blijkbaar om den bezoeker op zijn gemak te stellen, die negen dagen en acht nachten op Post Leyden moest doorbrengen, werd hem bij aankomst meegedeeld, dat een jaar geleden een reiziger daar werd opgenomen, die gezond aankam, na twee dagen een hevigen aanval van malaria kreeg en den derden dag reeds moest worden begraven.

De heer van Kol acht zich dan ook gerechtigd te verklaren, dat hij, die jaren geleden zonder behoorlijk onderzoek Post Leyden aanwees als quarantaine-verblijf, zich schuldig maakte aan een barbaarsheid en wij stemmen volkomen met hem in, als zijne beschrijving van den toestand, waarin een aldaar in quarantaine opgenomen reiziger zich moet bevinden (de exceptionele toestand, waarin de heer van Kol met zijne machtige relatien verkeerde, niet meêgerekend), dien geheel juist weêrgeeft. Niet alleen de ligging van het station, maar ook de voorzieningen ten behoeve der reizigers, moeten alles te wenschen overlaten, gelijk uit de volgende aanhaling moge blijken.

Hij (de reiziger) staat daar in een onbekend land, wellicht de taal niet sprekende van de eenige menselijke wezens, waarmee hij mag in aanraking komt. Naast hem staan een paar soldaten, die niet of slechts koken en hij moet maar zien, hoe hij aan eten komt. Zelfs geen olie voor zijn lamp wordt hem verstrekt. Er ligt wat gras, in de zwamp gesneden, in een zak genaaid en hij moet maar zien hoe hij slapen zal. Een privaat staat er boven een modderpoel, waarin nooit water komt, en hij moet maar trachten stank te vermijden en hygienisch te leven. Er staat in een nauw hok een klein zinken kuipje en hij moet zijn vernuft maar scherpen om daaruit een bad gereed te maken.

De West geeft aan de Oost niet veel toe bij de nakoming der internationale verplichtingen op quarantaine-gebied.

Het was te begrijpen, dat het eenigen tijd geleden in een der nederlandsche bladen voorkomend artikel, waarin zonder enig schamtegevoel de verkoop onzer west-indische cilanden werd aangeprezen, omdat de toestand daar toch zoo allertreurig is en verder het

bezit van die eilanden een voortdurend politiek gevaar voor Nederland zou opleveren, de curacaosche bladen zeerste moest onstemmen.

De *Amigo de Curaçao* gaf hare bevremding te kennen, dat bedoeld planneet zoo weinig afkeuring vond bij de Nederlandsche pers en hoopt, na te hebben aangehaald, hoe wij over die sjacherpartij denken, met ons dat zulke flauwhartige uitingen van — laat ons zeggen — waardige navolgers onzer oude kruidenierspolitiek zich niet al te dikwerf mogen herhalen. De *Wekker* herinnert er aan, dat het Neerlands schuld is, dat de kolonie in noodlijdenden toestand verkeert. Achtereenvolgende vertegenwoordigers der Nederlandsche regering hebben zich slechts bejverd om te zorgen, dat de baantjesjacht niet behoefde te worden gesloten en steeds nieuwe betrekkingen gecreëerd, waardoor de kosten der koloniale huishouding noodeloos hoog werden opgevoerd. De *Vrijmoedige* laat zich als volgt uit:

Ook onze kolonie heeft hare geschiedenis en deze leert ons, dat Hollanders en Curaçoaars menigmaal schouder aan schouder hebben gestaan, om deze kolonie te verdedigen en voor Nederland te behouden. De bewoners der kolonie hebben, zoo dikwerf zulks noodig was, goed en bloed veil gehad tot behoud van de driekleur, die van onze forten waait. En die gehechtheid aan Nederland, waarvan vroeger en tot nu toe bij elke gelegenheid wordt blij gegeven, wil de heer H. beloofd hebben met hun verkoop als slaven aan een andere natie.

De West gaat nooit verloren, tenzij men — een stok wil zoeken om een hond te slaan, maar dan ligt 'n stok overal voor het grijpen, in Oost zoowel als in West. Men zal zich nog wel eens een keertje bedenken om van dat wapen gebruik te maken tegenover een mogendheid, die zich de aanhankelijkheid harer kolonies heeft weten te verzekeren, waartoe thans de kans voor Nederland is opengesteld.

Dat zulks niet gemakkelijk gaat, geven wij grifweg toe en blijkt ook uit het Voorloopig Verslag, door den Curaçoaoschen Koloniale Raad op de begroting voor 1904 uitgebracht. Water! is voor Curaçao de leuze van landbouw en handel, en nu een post op de begroting werd gebracht voor de aanschaffing van een boommachine, waarnaar het particulier initiatief — zeker niet op losse gronden — reeds streefde, hadden vele leden daarover weer iets in het midden te brengen. Wij gelooven, dat het bestuur der kolonie op den goeden weg is. Er bestaat kans door boring artesisch water te verkrijgen. *Zekerheid* daaromtrent behoort langs officieelen weg te worden verkregen. Het geldt hier een algemeen belang.

RECLAMES.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 119 a

Gewaarschuwd wordt tegen arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad.

Geachte Redactie,

Het zij mij vergund naar aanleiding van de cijfers door U aangehaald uit het Immigratie-Verslag over 1902 (K.W. no. 16, 3de pag. een enkele opmerking te maken.

Gegeven is: Op 1 Jan. 1902 bevonden zich in Sur. 4613 N.-I. arbeiders.

Bij, voor in 1902 uitgezonden: 231 „, het verschil tusschen geboorten en sterften? —

Te zamen meer dan 4844

Af voor gerepatriëerd: geene Blijft op 31 Dec. 4191

Het spreekt vanzelf, dat niemand verwachten zal in eenige terloops opgesomde gegevens alle op de zaak betrekkelijke cijfers weer te vinden, maar hier dringt zich toch onwillekeurig de vraag aan den lezer op: waar zijn die overige, meer dan 747 menschen, gebleven? Men zou kunnen gaan vermoeden, dat zij weggevoerd waren, bv. hetgeen nu juist niet zou pleiten voor het gehalte onzer Javaantjes. Ofschoon het hier slechts eenige in het voorbijgaan genoemde cijfers betreft, zal de bedoeling van U, Redactie, toch wel geweest zijn, bij Uwe lezers een juist denkbeeld van den toestand te doen ontstaan; daarom veroorloof ik mij, even op het bovenstaande te wijzen; wellicht vindt U er aanleiding in, nog eens op dat verslag terug te komen.

Met de meeste hoogachting uw abonné B.

Naar aanleiding van het vorenstaande zij het ons vergund op te merken, dat wie nummer 16 van ons blad aandachtig gelezen heeft, nimmer tot de conclusie zal komen, dat wij, het javaansche element onder de immigranten, in bedoeld nummer vergelijkend met het schuim van het javaansche volk, daarvan een te gunstige voorstelling geven.

De onderstelling van den inzender dat 4844—4191 = 653, plus het geringe surplus van geboorten, weder zouden zijn weggevoerd, wordt reeds daardoor ontzenuwd, dat meer en meer in Suriname gevraagd wordt om uitzending van javaansche emigranten instede van de, vroeger uitsluitend uit Engelsch-Indië gerecrueteerde werkkrachten.

De immigranten kunnen na afloop van hun contract naar hun land terugkeren, in Suriname blijven als kleine landbouwers, zich op nieuw verbinden, zonder verband op de plantages blijven werken, of ander werk zoeken.

Het blad, waaraan wij de gegevens ontleenden, die zoons uit de redactie van ons artikel blijken kon, ons reeds onvoldgedig voorkwamen, zwijgt op alle vragen, die zich voordoen, met uitzondering van die, betreffende het aantal gerepatriëerden.

Wij kunnen echter aan 't vorenstaande toevoegen, dat nog zeer onlangs in het Voorloopig Verslag der koloniale Staten op de koloniale begroting voor 1904 met leêuwen werd geconstateerd, dat geen enkel javaansche immigrant onder de kleine landbouwers werd opgemerkt, ten gevolge van het bijna absoluut gemis van spaarzaamheid onder de lieden van dien landraad.

En wij wenschen nu te wijzen op een lacune in de officiële gegevens.

Ten einde den inzender te overtuigen, dat er behalve gecontracteerde javaansche immigranten, waarvan in ons artikel sprake was, nog meer Javaans ex-contractanten in de kolonie moesten gevestigd zijn, sloegen wij het Kol. Verslag van 1902 op, om te ontwaren, dat van officiële gegevens, betreffende de verdeling der bevolking naar de landaarden, geen spoor te bekennen is. Toch zou zulk eene opgave o. i. wel gewenscht zijn, niet alleen voor dit speciaal geval, maar ook b.v. met het oog op het dikwerf aangehaald verschijnsel, dat de oorspronkelijke surinaamsche bevolking, w. o. ook de geëmancipeerde neger-slaven van weleer, zich niet vermeerderd, ja zelfs in getalsterkte afneemt.

Wij hopen den inzender te hebben overtuigd, dat het werkelijk onze bedoeling is, om een juist denkbeeld van den toestand aan onze lezers te geven, d. i. dat volgens de gegevens, die ons ten dienste stonden, in het afgelopen jaar in Suriname het aantal javaansche immigranten, die onder contract op de plantages of ondernemingen werkzaam waren een aanmerkelijke vermindering moet hebben ondergaan. Dit moet o. i. wijzen op het afdopen van een groot aantal contracten van lieden van bedoelden landraad, zonder dat de betrokkenen tot vernieuwing er van overgingen, noch wenschten te worden teruggezonden, maar in Suriname bleven als vrije of losse arbeiders.

R. C.

Een Gezondheids-Etablissement op het Yang-plateau.

Meermalen hebben wij in Oost-Indië de opmerking hooren maken, dat wij Nederlanders geboren en getogen in de lage landen nabij de zee, voor een groot deel in het polderland, ons bij voorkeur vestigen in kuststreken en nog kort geleden lazzen wij dezelfde weelacht uit Suriname.

In veel gevallen kan die voorkeur uit een commercieel, een politiek of een militair taktisch oogpunt verdedigd worden, maar dikwijls ook valt er geen enkele andere reden voor te vinden dan het ons ingeboren zwak voor het laagland. Wij maken wel met plezier een kort reisje in de een of andere bergstreek, maar de berglucht is ons te aangrijpend, wij voelen er ons niet volkomen thuis. Zelfs in het warme tropenland vindt men de groote nederzettingen bij voorkeur aan of nabij het strand.

Dit een en ander kwam ons in de gedachte, toen wij in „De Controleur” van 18 Juli Blanda's treur-zang lazzen over de, door het „Handelsblad” en zijn medischen medewerker Dr. Pijnappel ingeslagen ruiten van het sanatorium op het Yang-plateau.

Na jaren langen arbeid en strijd is het den heer J. L. van Gennep en Dr. J. Groneman gelukt de verwezenlijking te naderen hunner plannen om op dit heerlijke bergplateau een toevlucht te bouwen voor zieken, een kuuroord voor halfzielen, een luthof voor gezonden, die een tijdlang de snikheete kustplaats kunnen ontvluchten, waar ze hun brood moeten verdienen.

Nimmer hebben wij in Indië hooren spreken van het gevaar, dat er voor een groot deel der menscheit in zou gelegen zijn om hoog in 't gebergte te wonen, zelfs niet om zoo maar in eens per spoor naar hooger gelegen streken te worden vervoerd. Wij nemen echter grif aan, dat Dr. Pijnappels beschouwingen niet zonder waarde zijn en dat de verplaatsing naar de ijere berglucht, vooral de spoedige verplaatsing, voor sommige gestellen schadelijk kan zijn en op het gros der menschen de eerste dagen na hunne aankomst een vreemdend indruk zal maken, want even goed als Blanda, hebben ook wij dit op onze veelvuldige reizen op Java en Sumatra meermalen ondervonden. Maar hoe heerlijk werd dan daarna het gevoel, wanneer, zoals wij ons dit voorstellen, het accommodatieproces had plaats gehad en de longen en het hart aan de vreemdigheid gewend waren.

Nimmer hebben wij dan ook in Indië aan het gevaar gedacht, dat in dit opzicht het verblijf in de bergen met zich brengt en het komt ons voor, dat, waar een der vóormannen van de Yang-gebergte-onderneming zelf een dokter is, wij ons niet erg ongerust behoeven te maken, dat er op gezondheidsgevaar niet zou zijn gelet.

Het heeft ons daarom dan ook verwonderd, Blanda aan de alarmklok te zien trekken en het verhaal zijner persoonlijke ondervinding als steun te zien voegen bij de vakbedenkingen van Dr. P.

Met een drietal vrienden, na een reis van twee dagen te paard op 't bergplateau aangekomen, ging men den volgende morgen na 't ontbijt op jacht en door allen, zonder uitzondering, werd een gevoel van vermoeidheid ondervonden!

Een sterken steun voor de tegenstanders van het nieuwe sanatorium is dit verhaal van Blanda zeker niet, want na den eersten ochtend van vermoeidheid, schijnt men al spoedig zijn leed vergeten te hebben. Blanda zelf schrijft ten minste:

„Hoe de „beroerdigheid” verder verliep, weten wij zoo juist niet meer. Wij waren jong, onbekommerd, vol lust. Dat weten wij wel, dat het overgegaan moet zijn, want met looden schoenen — schoon blootsvoets — trokken wij naar Besoeki's heete strandvlakte terug, waar wij „opgelucht”, versterkt en met nieuwen levensmoed terugkwamen.”

Den Haag, 20 Juli 1903. P. P.

Antwoord aan Blanda.

Geachte Redactie!

Van in m'n „schulp kruipen” is geen kwestie. Ook de nieuwe poging van Blanda *) om mij tot het noemen van namen te verleiden, zal echter zonder succes blijven en zulks, omdat ik, — zoals ik reeds zeide, — het nut van het noemen der namen van de personen, die ik op 't oog had, volstrekt niet inzies.

Voor de zooveelste maal herhaal ik, — wat trouwens een ieder, die lezen kan, dadelijk begrepen zal hebben, maar wat Blanda blijkbaar niet schijnt te kunnen inzies, — dat ik het in geen een deele heb tegen de gansche Indische pers. Het weldenkende deel hiervan, — het grootste hoop ik, — respecteer ik nog meer misschien, dan Blanda doet en evengoed als dit, — zoals meermalen duidelijk bleek, — door de Redactie van het *Koloniaal Weekblad* wordt gedaan.

Just daarom meende ik van het niet-goede in die pers de schets te kunnen geven, die ik gaf. Zij, die zich daarvan niets hebben aan te trekken, zullen het ook wel niet gedaan hebben, want men wondt zich niet aan dorens, die niet prikken en, in den regel trekt men slechts passende schoenen aan.

De anderen? Wanneer zij uit zoo'n schets voordeel trekken, dan komt hetgeen ik deed ten bate der Oost-Indische Journalistiek en zal ook de waardeering, die zij in Nederland thans reeds van enkelen ondervindt, meer algemeen worden, hetgeen niet anders dan in het belang van Oost-Indië kan zijn, Indië, dat wij immers liefhebben en voor wie „Oost en West” zoo trouw werkt.

Misschien vinden sommigen, velen, — even als U — m'n schets wat „sterk gekleurd”? 't Kan zijn, dat ik

*) Zie het vorig nummer van dit blad.

ADVERTENTIE.

Postzegelverzamelaars.

Vraagt mijn

RECLAME CATALOGUS

(Januari 1903)

die U gratis en franco wordt toegezonden

H. W. M. M. BRANS, Rotterdam.

Philatelisch Bureau. — Gelderse Kade 12.

Gelegenheid

tot plaatsing van twee leerlingen die eene inrichting van onderwijs bezoeken te Amsterdam. Nauwgezet toezicht op de studie. Inlichtingen verstrekt

C. KOENRAAD,

Leeraar M. O

Nassaukade 138, Amsterdam.

BRUSSEL.

KOSTSCHOOL VOOR JONGE DAMES.

233, Avenue Brugmann, 235.

Directrices:

De dames TER SCHOUW.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT, Den Haag.

Logies te bespreken

per maand, week en dag.

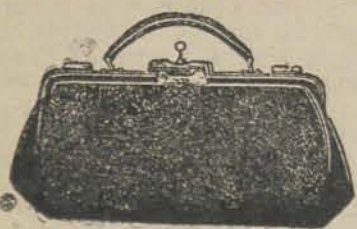
DAMES LAMBOUY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.

W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, " "

B. STRAUB, Frederikstraat 40, " "

VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, " "

Het goedkoopste adres voor KOFFERS en

is

Vlamingstraat 41, Gebrs. KALSE.

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche

Stoom-Meubelfabriek.

Magazijnen ter Meubileering.

Meubelen,

Tapijten, Gordijnstoffen etc

DEN HAAG:

HOOGSTRAAT 16.

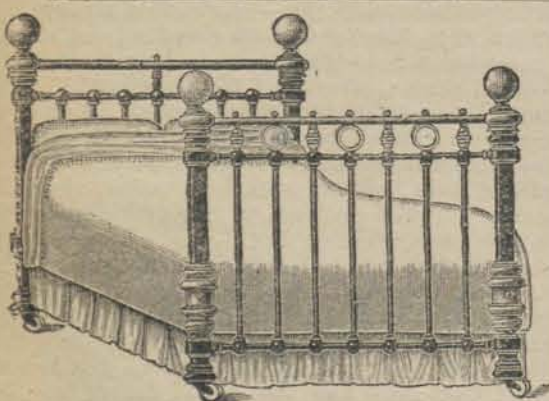
Rotterdam.

Utrecht.

Th. A. A. SIMONIS

34 Groenmarkt.

DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.

in GROOTE KEUZE,

BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveauté's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJKEPRIJZEN.

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers

van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.

Gedempte Raamstraat 11-12,

'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van

Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.

Inrichting voor 't borduren van

Lambrequins, Stoelezzittingen, enz.

Uitgebreide Weverij en Passementfabriek

voor de vervaardiging van Franjes, Embrasses en Agrementen in soliede kwaliteit en iedere verlangde kleur.

CONCURREERENDE PRIJZEN.

Au Corset Gracieux,
VAN DUREN EN COPPERS.

UTRECHT,
Choorstraat 12.

DEN HAAG,
Spuistraat 16a.

AMSTERDAM,
Leidschestraat 91.

EMPIRE CORSETTEN in rose, blauw, crème, van af	f 1.25
HALF FRACK " in crème en grijs, van af	- 1.90
EMPIRE " in gebloemde stof van af	- 1.60
HALF FRACK " " van af	- 2.90
FRACK " effen en gebloemd, van af	f 2.25 - 3.25
EMPIRE „DROIT DEVANT“, van af	- 2.10
CORSET GAZELLE, van af	- 5.00
SPIRAALVEER CORSET, onbreekbaar, van af	- 2.00
CORSET JEANE D'ARC, van af	- 2.75
BUIKBANDEN, RECHTHOUDERS, POSITIE- en ZOOG-CORSETTEN.	
REFORM-CORSETTEN in 25 soorten, van af	- 3.50
BUSTHOUDERS, van af	- 2.25

Grootste inrichting. Ruimste keuze. Billijkste prijzen.

Speciale Inrichting voor Corsetten naar Maat, onder garantie voor elegante coupe, goed passen en soliditeit.

Voorhanden: „America's Erect Form“ en „La Vida“ Corsetten. Beste Corsetten der wereld.

GEDEPONEERDE MERKEN.

HAAGSCHE
KOFFERFABRIEK.

Passage 53-57,

DEN HAAG.

Telefoon 1597.

Noordblaak 93,

ROTTERDAM.

Telefoon 3424.

Grootste sorteering in Nederland.

Soliedst en Goedkoopst adres voor

Koffers, Tasschen en Lederwaren.

Echte Rieten Koffers

met 5 jaar schriftelijke Garantie,
70 pCt. vrachtbesparing; eigen fabriek.

Deze zijn de LICHTSTE, SOLIEDSTE
en GOEDKOOPSTE.

Onze echte RIETEN KOFFERS zijn sinds jaren aan
het Nederlandsche Hof en bij dui-
zenden families met tevredenheid
in gebruik.

SCHIEDEN KOFFERS MET 5 JAAR GARANTIE.

HEINEKEN'S

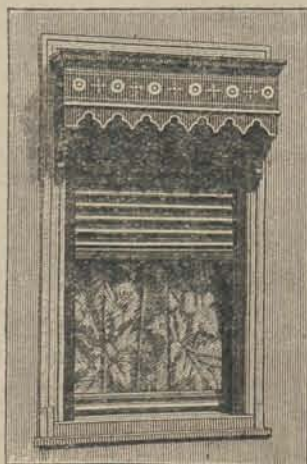
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.

Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.

Amsterdam, v. d. Helststraat 1.

Utrecht, Potterstraat 20.

Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

INSTITUUT VOOR
Tandheelkunde en Tandtechniek

J. DUVAL, Tandarts. JULIUS LOHAN, Tandtechniker.

Oranjeplein 91. — Den Haag. — Oranjeplein 91.

Telefoonnummer 1086.

Bekroond met Gouden en Zilveren Medailles.

Spiegel- en Lijstenfabriek, Kunsthandel

VAN

P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN,

HOFLEVERANCIERS — DEN HAAG.

Fabriek en Kantoor: NIEUWE HAVEN 140—141. Teleph. Interc. N°. 112

Filiaal: PIET HEINSTRAT 81.

Uitgebreide keuze geëncadreerde Gravures, Platen en Foto's, Spiegels,

Portretlijsten en Morastandaards.

Encadrements voor Schilderstukken, Gravures, Platen, Photographiën enz.

Oververgulden en repareeren van Spiegels en Schilderlijsten. Schoonmaken van Gravures, enz.

Mora's op iedere maat leverbaar. Export naar Oost- en West-Indië

LOA PO SENG & Co.

WELTEVREDEN, BATAVIA.

Belasten zich gaarne met de verzending, voor wederverkoopters, van Indische Provisiën enz. enz. Men vergete niet bij aankomst in Indië evengemelde firma als leveranciers te nemen, handelaren in provisiën, dranken, mode-artikelen enz.

ETABLISSEMENT VOOR
PEDI-MANICURE BEHANDELING.

Anglo-American Therapie.

SCHOONHEIDS-MASSAGE,

Gezichtstoombaden, Electriche Gezicht- en

Schoonheids-Massage.

(Systeem Heinrich Simons, Berlin.)

Consult iederen dag van 2-4 uren.

Willemstraat 77, bij de Mauritskade.

'S-GRAVENHAGE.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

'S-GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 195, zijn van 10-12 en van 2-4 uren inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WIT, de Perponcherstraat n°. 93.

En modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	En Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
En Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indië gaan.
Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.	Vier Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
En bekwame linnennaaster.	Twee Dames zoeken plaatsing als Steno-graaf, ook voor les geven.
Drie jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.	En jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
En gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schriftwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.	Drie Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
Twee geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.	Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
En Dame les geven in teekenen en portretschilderen.	Drie gew. O.-L. ambt. voor adm. betrekking.
En geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.	Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
Twee Dames voor pianolessen.	En Dame voor administratieve betrekking.
En Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.	Twee jonge Meisjes om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.
Eene Dame te Leiden voor het maken van uitzetten.	Twee gep. of, reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.
Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).	En geg. Conductor der art. O.-L., met uitstekende aanbevelingen, voor admin betrekking, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.
Eene Dame voor Zanglessen.	

De s-Gravenhaagse Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani,

In m'n afkeer te donkere tinten aanbracht hier of daar, deze of gene lijn te veel aandikte, een enkel woord bezigde, dat op anderen 'n sterkeren indruk maken moest, dan ik bedoelde. Wie mij — als U, — zulke fouten op welwillende wijze onder 't oog brengt, dien ben ik dankbaar, want ik zou in hetzelfde ridicule euvel vervallen als zij, die ik striemen wilde, indien 'k mijzelf ging plaatsen op 't standpunt der onfeilbaarheid. Dat mijn optreden het wledenkende deel der Indische dagbladen tegenover het geheele corps bestuurs-ambtenaren zou ontstemmen, kan ik niet aannemen; daarvoor acht ik het te hoog. Daarenboven zij duidelijk gezegd, dat m'n poging om verbetering te zoeken, geheel persoonlijk was en ik daarvoor geen enkelen mijner mede-ambtenaren van het B. B. raanpleegde.

Wat namen noemen betreft, alleen nog dit: wie is Blanda? Ik wil niet trachten hem te verlokken tot het laten varen van den pseudoniem, dien hij nuttig schijnt te achten en ben daarom zonder bedenking met hem in het strijdperk getreden, ook zonder de vraag: met welk recht hij zich opgeworpen heeft als verdediger der Oost-Indische pers?

Na deze derde repliek staat het vast, dat ik hiermee dit debat besluit. Wil Blanda het laatste woord hebben, mij is het goed, maar ik geloof niet, dat de lezers van het Kol. Weekblad nog naar meer zullen verlangen. Kalm zal ik afwachten de stemmen uit Indië, mijzelf bewust, met m'n stuk het goede te hebben beoogd. Mocht men mij op *ordentlijke* wijze aantoonen, dat ik gedwaald heb, zoo zal ik niet aarzelen, m'n ongelijk te erkennen. In 't schuld belijden toch, is geen schande. Onder aanbidding van mijn beleefden dank voor de toegestane ruimte en het door U toegeende geduld,

Hoogachtend,
Uw dw. Dr.
P. F. ABELL.

Rameh.

Nogmaals: de oplossing van het rameh-vraagstuk voor Nederlands-Indië is de titel van een artikelje, dat in de „Indische Mercur” van 14 Juli voorkomt en dat wij hieronder in zijn geheel overnemen:

„In ons nummer van 14 April II, bespraken wij de oplossing van het voor onze Koloniën zoo gewichtige rameh-vraagstuk.

De tijden waren rijp voor die oplossing, als men nagaat, hoeveel jaren er gezocht was.

Meer en meer heeft de mooie, sterke rameh-vezel de belangstelling van planters en industrielen getrokken en, zoo als het onder zulke omstandigheden meer gaat, nauwelijks is de eene oplossing gevonden, of reeds duikt het bericht is op van een nieuwe ontdekking op hetzelfde gebied.

Wij vernamen dezer dagen, dat het rameh-vraagstuk ook op industriële wijze was opgelost en wij hebben ons gemaal, daaromtrent de noodige gegevens te verzamelen, zoodat wij thans gerechtigd zijn om mede te deelen, dat op goedkoop en eenvoudige wijze de spinbare vezel direct uit de ruwe bast af te scheiden is.

Deze nieuwe methode sluit wel is waar de machinale bereiding niet uit, doch heeft door hare eenvoudige bewerking eene grooten voorsprong op deze en opent dan ook het vooruitzicht, dat binnen korten tijd de rameh eene plaats zal innemen, welke vroeger op grond van den hoogen prijs (voortspruitende uit de machinale bewerking), niet voor haar was weggelegd.

Waar de planters met de machinale methode een belangrijk deel van hun werkkapitaal in machines moeten vastleggen, biddt deze nieuwe werkwijze, waarbij dit niet noodig is, derhalve al dadelijk in het oog loopende voordelen aan.

Voor het nieuwe procédé worden de eenvoudige met de hand afgestroopte basten van de rameh-plant in de zon gedroogd, verzameld, geperst, gebaald en naar Europa vonden, en daar bewerkt. Op deze wijze is de arbeidsverdeling tevens allergeleukst opgelost: de planter bemoeit zich uitsluitend met de cultuur, terwijl de fabrikant niets met den aanplant te maken heeft, en alleen optreedt als koper van het ruwe product.

Reeds heeft zich eene Maatschappij gevormd, met het doel de ruwe bast te ontginnen en te spinnen, en welke bereid is in staat is, om elk kwantum op te kopen. Deze Maatschappij, welke zetel in ons industriegebied, Twente, wordt gevestigd, heeft zich van den steun van verschillende voornamen op het gebied van cultuur, directeuren van cultuur- en handelsondernemingen verzekerd en mocht reeds ruime toezeggingen ontvangen, wat betreft het zoodra doenlijk aanleggen van proefaanplantingen op de betrokken ondernemingen in Ned.-Indië.

Het is zaak, daarbij eenigen spoed te betrachten, want niet uitsluitend in Nederland en zijne Koloniën is het rameh-vraagstuk ten laatste tijd voortdurend aan de orde, maar ook de belangstelling in het buitenland mag niet worden weggeëijerd en wij wijzen daartoe slechts met een enkel woord op de bestaande aanplantingen in Algiers, de Straits, Engelsch-Indië en Tonkin.

De nieuwe Maatschappij is in handen van kundige leiders, die behalve naar de stem van hun nationaliteitsgevoel ook luisteren naar de deskundige opmerkingen van een rameh-planter, die in onze Koloniën het terrein bij uitstekendheid ziet voor deze cultuur. Onze planters, of wil men liever, de directies onzer groote cultuur-maatschappijen, hebben het dus zelf in hunne macht, deze gelegenheid aan te grijpen om te geraken tot een winstgevende bijcultuur. Dat zij dat doen zullen, daaraan behoeft niet te worden getwijfeld. De meeste planters toch, en een blik in het gros der jaarverslagen bevestigt dit, zien reikhalzend uit naar nieuwe en loomende cultuur.

Binnen zeer korten tijd vertrekt, namens de nieuwe Maatschappij, een deskundige naar Algiers en vervolgens naar Indië, zoodat te beoordeelende van ontvangen offertes als ter behartiging van den aanplant in het algemeen. Zoodat deze planter en oud-technicus, als de overige geïnteresseerden in deze aangelegenheid, zijn ons bekend en stellen wij ons gaarne beschikbaar, om aan belangstellenden alle gewenschte inlichtingen te verschaffen.

Wij hebben in ons blad den gang van het rameh-vraagstuk steeds trouw gevolgd en zullen dit blijven doen, omdat wij het voor ons Indië van zoo groot belang achten.

Het verheugt ons dan ook, dat de Nederlandsche Industrielen hunne aandacht hebben gevestigd op de groote voordelen, die uit het bereiden van de rameh-vezel en uit het later spinnen en weven te trekken zijn.

Zij hebben dit zeer goed ingezien en daarom ligt voor ons de oplossing van het vraagstuk dieper. Niet alleen rameh-planten moet men in Indië, maar ook de gansche bereiding en zelfs later het spinnen en weven kan, even goed als in Europa, in het land van productie geschieden.

Ook in onze suikerfabrieken zijn planter en fabrikant niet gescheiden en tot nog toe is door niemand voorgesteld om daarin verandering te brengen.

Dat het spinnen en weven in andere handen komt, vinden wij rationeel, maar dat de planter de spinbare vezel aflevert, is onzes inziens de ware weg.

Van vreemde Koloniën.

Duitse Koloniale Spoorwegen. Van den verdienstelijken heer Pierre Décharme, een jeugdig Fransch koloniaal ambtenaar, aan wiens werk over Duitse koloniale maatschappijen wij reeds het een en ander ontleenden, ontving de Voorzitter onzer Redactie-commissie onlangs een geschrift, betrekking hebbende op de spoorwegen in de duitse koloniën, terwijl daaraan toegevoegd werd eene verhandeling over de spoorwegen, die door tusschenkomst van duitse kapitaal en duitse energie in overzeese landen worden aangelegd, nl. den spoorweg in Sjan-toeng, duitse spoorwegen in Venezuela, het project van spoorwegen in Brazilië en de spoorwegen in Klein-Azië.

Aan het voorwoord van den schrijver ontleenen wij het volgende:

„Men heeft dikwijls gezegd, dat het koloniale vraagstuk vóór alles een kwestie is van openbare werken; niets is beter in staat om het huidige karakter van het koloniale streven der europeesche mogendheden aan te duiden. Nu Frankrijk, Engeland, België en Portugal zich bejiveren om wegen te scheppen, ter verbinding van het binnenland hunner afrikaansche bezittingen met de zee, men van een transsaharische spoorweg en van den Kaap-Kairo-spoorweg hoort spreken, komt het ons belangrijk genoeg voor om een antwoord te geven op de vraag, wat Duitsland, dat ginds het laatst op de vlakte verscheen, maar niet de minst ondernemende mogendheid in het zwarte werelddeel mag worden genoemd, in dit opzicht heeft gedaan.”

De schrijver noemt het een merkwaardig verschijnsel, dat juist het minst belovende van de vier duitse Schutzgebiete in Afrika, Duitse Zuidwest-Afrika, het *Schmerzgebied*, op spoorweggebied, het best bedeed werd. Deze kolonie beschikt reeds over een spoorweg van 382 kilometers ter verbinding van de hoofdstad met de kust, terwijl, zoodat wij reeds mededeelden, nu ook spoedig de Otavi-spoorweg zal worden aangelegd. Oost-Afrika beschikt slechts over een lijn van 84 kilometers, terwijl in Togo en in Kamerun het spoorwegwezen nog in staat van wording is, afgescheiden van het kleine kustlijntje, waaraan men nu in Togo is begonnen te werken.

Dit verschijnsel valt te meer op, daar het bezit van koloniën, zoodat Duitschers zelf erkennen, voor hen het karakter heeft van een handelsonderneming.

Men moet zich echter niet voorstellen, dat men in Duitsland niet evenzeer als elders overtuigd is van het nut van spoorwegen voor de koloniën. Onmiddellijk, nadat de Duitschers koloniën hadden verworven, zijn bij onze burens stemmen opgegaan om de nieuwe bezittingen van goede verkeerswegen te voorzien, en op het oogenblik is het spoorwegvraagstuk voor die landen in een beslissend stadium getreden, belangwekkend genoeg om er een oogenblik aan de hand van duitse gegevens bij te verwijlen, om na te gaan, hoe het spoorwegwezen zich in de duitse koloniën heeft ontwikkeld en hoe het op het oogenblik daarmee gesteld is.

De lijn, die Swakopmund met de hoofdstad van Duitsch Zuidwest-Afrika, Windhoek, verbindt, was niet de eerste spoorweg in de duitse-afrikaansche bezittingen. Voordat besloten werd tot den aanleg der lijn, waren reeds verscheidene kilometers van den Oesambara-spoorweg gereed gekomen. Maar zij is de eerste lijn, die volgens het oorspronkelijk plan geheel voltooid werd.

In 1892 was reeds aan de „South West Africa Company Ltd” concessie verleend voor den aanleg van den spoorweg Swakopmund-Windhoek, maar die Maatschappij, anders ondernemend genoeg, durfde er niet aan.

In 1897 brak de vrees in de kolonie uit, tengevolge waarvan de transportmiddelen zeer schaars werden. Ten overvloede legden de Hereros hunne ontvredenheid over het bestuur aan den dag en vreesde men door een algemeen opstand der inboorlingen te worden verrast op een oogenblik, dat Windhoek en de posten in den omtrek niet zouden kunnen worden geapproviandeerd. Buitengewone maatregelen moesten worden genomen en zonder den Rijksdag te raadplegen, besloot de onder-minister van buitenlandsche zaken, von Richthofen, om, na pleegde overleg met den minister van oorlog, een detachement der spoorwegbrigade te belasten met den aanleg van de geprojecteerde lijn.

Zoo gedacht, zoo gedaan. In allerijl toog het detachement aan het werk, dat spoedig vorderde tengevolge van den drogen zandigen vlakken bodem, waarop het eerste gedeelte van de lijn is aangelegd.

Intusschen was de vrees getemperd en de vrees voor een algemeen opstand der inboorlingen geweken. Het onmiddellijk politiek en strategisch belang van de lijn bestond dus niet meer en men moest er nu iets op weten te vinden om den aanleg uit een economisch oogpunt aannemelijk te maken voor den Rijksdag. Dan kwam ook nog de moeilijkheid om zich met vorrengevoemde maatschappij te verstaan, die zich het monopolie voor den aanleg en de exploitatie van spoorwegen in de kolonie had zien toekennen. Hierop werd een *akal* gevonden door de treinen, die tusschen Swakopmund en de eerste stations liepen, door voorttrekken in plaats van door locomotieven te laten voorttrekken. Dat kon echter niet altijd voortduren. In October 1898 deed de „South-West-Africa Ld. Cy” afstand van haar monopolie voor aanleg en exploitatie van spoorwegen in de kolonie, met uitzondering van het uitsluitend recht om de Otavi-mijnen met de kust te verbinden.

Weldra deden zich bij den aanleg der lijn Swakopmund-Windhoek onvoorziene moeilijkheden voor, die haar oorsprong vonden in de gesteldheid van het terrein. Toen de werkzaamheden tot het gebergt gevorderd waren, bleek een nauwkeurige opname van het tracé noodzakelijk.

Kortom, de lijn die men in eenige maanden tijds meende te kunnen voltooiën, eischte een arbeid van vijf jaren, terwijl de kosten het geraamd bedrag van 5 miljoen marken met 10 miljoen overschreden. Bovendien moesten nog eenige gedeelten van de lijn, die wat al te vlug zijn aangelegd, worden verbeterd en behoeft Swakopmund van een haven te worden voorzien, zonder welke de lijn zoo goed als geen waarde zou hebben. Alles inbegrepen, zullen dan 18 miljoen marken aan en ten behoeve van den spoorweg zijn uitgegeven.

De Oesambara-lijn, die de haven Tanga in het Noorden van Duitsch Oost-Afrika met het Oesambara-plateau verbindt, werd in 1892 begonnen en eerst in 1902 opgeleverd, niettegenstaande de lengte slechts 84 kilometers bedraagt.

In de maand Maart van het jaar 1891 belegde de „Deutsche Ostafrikaansche Gesellschaft” een vergadering van de voornaamste Duitse Afrika-reizigers, waarin Karl Peters een eerste rol vervulde. In deze vergadering zou een beslissing moeten worden genomen ten aanzien van het plan om den Indischen Oceaan door middel van een spoorweg met de strek

*) Een handigen uitweg.

der groote meeren te verbinden. Men besloot evenwel, met het oog op de nagenoeg wiskunstige zekerheid, dat de regering en vooral de Rijksdag weigeren zouden om voor zulk een reusachtige onderneming het noodige subsidie te verschaffen, zich te vergenoegen met de onmiddellijke uitvoering van een veel nader omvangrijk plan, dat van den Oesambara-spoorweg.

De Gesellschaft zag zich den 30 Augustus 1891 met de oprichting eener maatschappij belast, die den spoorweg zou aanleggen. De Oesambara-spoorweg-maatschappij kwam tot stand. Haar beroep op het kapitaal had echter niet het gewenschte effect, zoodat zij zich verplicht zag om drie vierden der aandelen van de nieuwe maatschappij voor hare rekening te nemen.

In het begin van 1892 zou men nu aan het werk gaan, maar er deden zich onmiddellijk groote moeilijkheden voor. Inlandsche werkkrachten waren niet dan met de grootste moeite te krijgen en de europeesche ingenieurs en opzichters werden allen ziek, zoodat toen men een jaar verder was nog geen kilometer van den weg was voltooid. In 1895 was men eindelijk tot het eerste, belangrijke station van den weg, Muhesa, gevorderd, maar toen was ook het werkkapitaal der maatschappij, ad 2 miljoen marken, schoon op. Daarna kwamen nog nieuwe ongelukken de onderneming treffen.

Koortschen richtten wederom groote verwoestingen onder het personeel aan, en aanhoudende zware regens brachten groote schade aan de werken te wege. Den 10en April 1897 kon voor het eerst van een geregelden dienst tusschen Tanga en Muhesa, een afstand van 40 kilometers, sprake zijn. Maar in de maand Mei begon het lieve leventje opnieuw en werd de verbinding door zware regens verbroken. Dat was te veel voor de maatschappij, die te vergeefs aanklopte bij de „Duitse Oostafrikaansche Gesellschaft” en toen van de regering een toezegging kreeg van een maandelijksch subsidie van 6000 marken, dat echter onvoldoende was. De maatschappij gaf er de voorkeur aan hare zaken te liquideeren, waarop de staat het voltooid gedeelte van de lijn voor een bedrag van 1.800.000 marken overnam. Het verder gedeelte van de lijn tot Korogwé werd daarop onder staatszucht voltooid en den 2en April 1902 kon de geheele lijn Tanga Korogwé voor het verkeer worden opengesteld. De verdere kosten van den aanleg hebben in het geheel 6.643.000 marken bedragen of omstreeks 48000 gulden per kilometer.

Wordt de lijn echter niet verder doorgetrokken tot Momo, op 40 kilometers afstands van Korogwé, dan zal echter nimmer van een loomende exploitatie sprake kunnen zijn, daar Korogwé niet ver verwijderd is van het belangrijkste centrum der plantages, Kwai. De duitse regering heeft daarom ten vorigen jare een crediet van den Rijksdag gevraagd van ruim 3 miljoen marken, om de lijn Tanga-Korogwé tot Momo te kunnen doortrekken, maar kreeg daarop een afwijzend bescheid.

Voor de veelbelovende kolonie Togo is nu reeds een spoorweg, hetzij in aanleg, hetzij op het punt van te worden aangelegd, nadat de voorbereidende werkzaamheden bijna geheel zijn afgevoerd.

Togo heeft voor zijn verdere ontwikkeling meer dan eenige andere kolonie in die streken spoorwegen noodig. De weinige rivieren, die het land doorsnijden, zijn of niet bevaarbaar of worden eerst bevaarbaar op engelsch gebied. Men zou u kan loopen, dat een groot gedeelte van het handelsverkeer der kolonie door den spoorweg van Dahomey of door dien van de Goudkust zou worden aangetrokken. Sedert 1895 werd aan een commissie opgedragen het tracé van een spoorweg te bestudeeren, die Sausanné-Mango, nabij de noordelijke grens der kolonie, met de kust zou verbinden. De weigering der regering om rente-garantie te verleenen voor het, in de onderneming te beleggen kapitaal, belette het tot stand komen eener maatschappij, die zich met den aanleg zou belasten.

Intusschen besloot men om in de eerste plaats de noodige maatregelen te treffen om het lossen en laden der handelsgoederen te vergemakkelijken, waartoe de keuze viel op het eindpunt van den belangrijkste karavaanweg, de nieuwe hoofdstad Lome. Teneinde nu evenwel ook het verkeer van de andere kustplaatsen naar Lome te trekken, zonder schade voor dat verkeer, moest een kustlijn worden aangelegd, die Klein-Popo met Lome zou verbinden. De werkzaamheden werden ten vorigen jare aangevangen en zouden vóór het einde van dit jaar zijn afgevoerd. De staat heeft de kosten van aanleg, die op 725.000 marken geschat werden, voor zijne rekening genomen.

Het „Kolonial Wirtschaftliches Komitee”, ten vorigen jare samengesmolten met de „Deutsche Kolonial Gesellschaft”, belastte zich nu met de voorbereidende studien voor den aanleg van den spoorweg naar het binnenland, terwijl het tegelijkertijd op zich nam om de inboorlingen aan te zetten tot den aanplant van katoen in het groot.

Het voornemen bestaat om voorloopig een verbinding tot stand te brengen tusschen Lome en Misahoé, een afstand van 120 kilometers, om die lijn later door te trekken tot Sausanné-Mango.

Naast allerlei fantastische plannen, die niet voor verwezenlijking vatbaar schijnen, bestaan voor Kamerun vier ontwerpen, die het voorwerp van ernstige studie uitmaken.

Het eerste is dat van een consortium, dat in 1901 onder voorzitterschap van graaf von Bornke, werd opgericht en een spoorwegmaatschappij tot stand bracht, waaraan de staat groote concessien verleende. Deze maatschappij stelt zich voor een spoorweg te bouwen, die van Victoria naar het binnenland zal leiden en waarvan het eerste gedeelte 400 kilometers lang zal zijn. Het einddoel is het Tsjad-meer.

De west-afrikaansche plantage-maatschappij „Victoria”, die reeds een lokaal-spoorweg tusschen Victoria en Bucá, de hoofdplaats der kolonie, aanlegde, wil dat, eenige kilometers lange lijntje over een afstand van 50 kilometers verlengen, waardoor ook de plantages der andere maatschappijen, aan den voet van het Kamerun-gebergte, hare producten gemakkelijk naar de kust zouden kunnen voeren. Bovendien zou die lijn een verbinding tot stand brengen tusschen den zetel van het gouvernement en de voornaamste garnizoenplaats, Soppo.

De beide andere ontwerpen voor Kamerun zijn een spoorweg, die de Woete-streek met de kust zou verbinden, en een lijn, die van de kust naar een punt bovenstrooms van de Tappenbeckvallen aan de Nyong-rivier zou worden aangelegd, ten behoeve van de „Süd-Kamerun-Gesellschaft.”

Omtrent de voor Duitsch West-Afrika ontworpen spoorwegen kunnen wij kort zijn. Wij hebben gezien, dat het plan om de Otavi-mijnen met Port Alexander te verbinden en die lijn van Otavi naar Pretoria door te trekken, om financiële redenen werd opgegeven. Die mijnen zullen met Swakopmund worden verbonden. Er is nog sprake van een lijn, die van Lüderitz-bucht over Keetmanshoop naar Johannesburg zal leiden, maar er zullen wel enkele jaartjes verlopen, voordat er van verwezenlijking van dat plan sprake kan zijn.

Voor Duitsch-Oost-Afrika bestaan de volgende plannen. Eene lijn zal de hoofdstad Dar-es-Salam over Mrogoro en Tabora met het Victoria-Nyanza-meer en het Tanganyika-meer verbinden met eindpunten te

Moeansa, aan eerstgenoemd en te Oedjidji en te Bismarckburg aan laatstgenoemd meer, terwijl een andere lijn Kilona-Kivindji met Wiedhafen aan het Nyassameer zou verbinden. Voor eerstgenoemde lijn worden de kosten op 120 miljoen marken geraamd, voor de laatste op 60 miljoen marken.

In 1896 scheen het plan tot verbinding van Dar-es-Salam met de groote meeren de verwezenlijking nabij, toen de directeur van koloniën, onder-minister van buitenlandsche zaken, Kayser, aftrad. Nadien is er voortdurend gewijf geweest tusschen Rijksdag en regering en de gouverneurs der kolonie, die de eene zus, de andere zoo wilden, terwijl de Rijksdag met het oog op den minder gunstigen financiële toestand van het rijk zich tot concessien voor den aanleg weinig geneigd toont.

Omtrent de toekomst der bestaande of in aanleg zijnde, dan wel ontworpen spoorwegen in de duitse koloniën laat de heer Décharme zich over het geheel weinig hoopvol uit, met uitzondering van den Togo-spoorweg, die ook in Duitsland de meest grootsche verwachtingen opwekt.

Wat Duitsch Oost-Afrika aangaat, wijst de schrijver o. a. op den achteruitgang in 1902 van den algemeenen handel met 2.5 miljoen marken, terwijl ook de gouverneur, graaf Goetzen, zijne teleurstelling te kennen gaf over de ontwikkeling der door hem bestuurde kolonie. Sch. acht het ten zeerste de vraag, of aanleg van den ontworpen centraal-spoorweg van Dar-es-Salam naar het binnenland verbetering in den toestand zal brengen en of het niet de armoede van het weinig vruchtbare land is, die de ontwikkeling belet, terwijl er alle kans is, dat de Duitschers zich, wat het gebied der groote meeren betreft, zoodat door Engelschen, als door Portugeezen, zullen hebben zien voorgaan, wanneer zij er eindelijk toe besluiten om langs den kortsten weg de verbinding van dat gebied met de zee tot stand te brengen.

Filippijnen. Uncle Sam heeft het niet erg begrepen op al die buitenlanders, die hetzij vóór, hetzij na zijn inbezittingen van den Filippijnschen archipel, zich te Manila of elders in de kolonie vestigden of er poolshoogte kwamen nemen, om handelsbetrekkingen aan te knopen. Evenals onlangs een handelsreiziger te Dar-es-Salam maar kalmjes aan boord bleef, met het oog op de hooge rechten, die men van hem eischte, zoo hij aan wal wilde stappen om er zaken te doen, is Manila voor de handelsreizigers zoo goed als gesloten en nu heeft, blijkens een bericht uit Hongkong aan de *Times*, de collecteur der douane te Manila beslist, dat, overeenkomstig de voor de Vereenigde Staten geldende bepalingen op de emigratie, geen enkele vreemdeling in de kolonie wordt toegelaten, die te voren een contract heeft aangegaan met daar gevestigde handelshuizen of andere werkgevers. Het agentschap der Chartered-Bank te Manila had een engelsch geëmployeerde laten uitkomen, die zich het verblijf in de kolonie zag ontzeggen. Door deze wetsuitlegging is het voor buitenlandsche, niet-amerikaansche firma's onmogelijk gemaakt om hun personeel aan te vullen met lieden van den eigen landaard. Men ziet hierin een poging van amerikaansche zijde om den geheelen handel in amerikaansche handen te brengen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. voor het Binnenl. Bestuur. Dl. 24 (1903), afl. 6.

Eerste jaarverslag der Probingsgocse bank. — Verslag over de werking der Spaar- en Hulpbank te Lamongan. — Credietbank Moesi Iir. Verslag over het eerste boekjaar 1902. — J. Tideman: Een Makassaarsche hertenjacht. — v. S.: Tractementsverhooring en bevordering. — C. J. Hasselman: Een verlicht examen voor den Indischen dienst als nood-maatregel. — Uit het verslag over de waters- en voedingsnood in de res. Semarang. — W.: Sprokkelingen op het gebied van Politie in de Buitenbezittingen. — Varia: De rijstcultuur in de Vereenigde Staten. — Duitse landbouw-economische ervaringen met betrekking tot Java.

Teysmannia. 14e jaarg. (1903), afl. 6.

H. J. Wigan: Ooftelt in Ned.-Indië. I. — A. S. H.: Roet als meststof. — Dez.: Een middel tegen boorders in vruchtboomen. — J. van Breda de Haan: Tegal-Koempoelan. — W. R. Tromp de Haas: Over het branden bij de ontginning. — Verslag van de gehouden jaarmarkt van tjangkokkans en plantjes te Demak gedurende de bodobesar-plechtigheden in Maart 1903. — Op welken afstand moeten vruchtboomen van elkaar geplant worden? — Korte berichten uit 's Lands Plantentuin. Enz.

Vragen van den Dag. 18e jaarg. (1903), afl. 7.

W. Meyer Ranneft: Een belangrijk vraagstuk voor Indië en Nederland. [Nederlandsche taal in Indië.]

De Indische Mercur. 21 Juli 1903, no. 29.

India. — Hygiëne voor de tropen. — Koloniale tentoonstelling Curaçao. — Indrukken uit Amerika. St. Louis (vervolg). — De pluk bij de particuliere koffie-cultuur op Java, door G. P. G. Harloff. — Kunstmatige kamfer. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Idem. Extra nummer 1132a.

C. Kraay: Eene eventuele suikerraffinaderij in Nederlandsch Oost-Indië en internationale suikertoestanden (met kaart der suikerfabrieken van Java). [Tweede gedeelte van het „Azië”, tevens suiker-nummer.]

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	31 Juli	14 Aug.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	24 "	6 Aug.	11.30 's av.
Genua, Nederland,	28 "	11 "	9.15 's av.
(Suppletorie verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)			
Marseille, Lloyd,	21 Juli	11 Aug.	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	25 "	8 Aug.	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	31 Juli	14 "	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	20 "	3 Aug.	9.45 's av.
Via Marseille: Suppletorie verzending van brieven, briefkaarten en angeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.			
Via Napels: Suppletorie verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12-uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.			

MAIL SURINAME.

St. Nazaire, Fr.,	8 Aug.	8 Sept.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	31 Juli	11 Aug.	11.30 's av.
Southampton, Eng.,	21 Juli	11 Aug.	11.30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek. Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatste van elke maand 7.20 's av. Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe). Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av. Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

P. Happel Jr.
 CUISINIER.
 v. Kinsbergenstraat 85d,
 DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
 Koude en warme Schotels.

Eduard Pelger,
 MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN
 Prinsstraat 39,
 's-GRAVENHAGE.

Th. A. A. SIMONIS
 34 GROENMARKT,
 over de Prinsstraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken
 volgens Prof. Flügge.
STOOMDESINFECTIE
 EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.
 Machinale Stoomzuivering
 van Bedveeren.
 Wassen, opmaken en
 repareren van beddegoed.

Corsmit Brossois & Co.
 Meubelfabriekant
 DEN HAAG.

Compleete Meubilering,
 benevens verhuur van Meubilair.
 Voor Benedenhuis p. maand f 15.—
 » Bovenhuis » » 20.—
 » geheel huis » » 40.—
 Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.
18, WAGENSTRAAT 18.

A. J. MESKER,
 MEUBELFABRIKANT.
 Hofspui 81. Telefoon No. 240. 's-Hage.

Inrichting voor COMPLETE MEUBILERINGEN,
 zoowel in koop, als in huur.
 Complete Ameublementen voor geheele huizen,
 boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

Gemeubileerde Huizen te Huur,
 waarbij:
 Huizen met 10 Kamers ad f 100 per maand.
 Benedenhuizen ad » 45 per maand.
 Bovenhuizen ad » 60 per maand.
 Geheele Inrichtingen steeds voorradig.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Simplex Rijwielen.
 Gramophones.
 Sport-Artikelen.
 Sport-Kleding.
FRANS ERNST,
 Buitenhof 1, 's-Hage.

Prachtige, Verb.
SINGER-NAAIMACHINE

met Kast, van de laatste verbetering
 voorzien, winkelprijs f 47.50, nu à contant
 voor f 25.—, met 5 jaren garantie en
 gratis onderricht.

NIUWE SAXONIA, op houten voet,
 geruischloos werkend, f 16.—.

NAAIMACHINEHANDEL.
20a, Korte Houtstraat
 Teleph. 192,
 DEN HAAG.
 Sedert 1888 gevestigd.
 Honderden tevredenheidsbetuigingen
 ter inzage.

G. Nelck,
 Behanger, Stoffeerder en Beddenmaker,
 Van Merlenstraat 55,
 'S-GRAVENHAGE.

Levert en Repareert alle Gestoffeerde
 Salon- en Eetkamer-Ameublementen.
 Belast zich met verhuizen en in orde
 brengen van GEHEELE INBOEDEL
 onder waarborg tegen concurreerende
 prijzen.

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.
 Agent voor den Haag en omstreken, de Heer
A. DE SWERT. Schenkweg 216

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Saïd.	te Padang.	te Batavia.
Merapi	1903	1903	1903	1903.	1903.
Gede	8 Aug.	20 Aug.	25 Aug.	13 Sept.	15 Sept.
Ongaran	22	3 Sept.	8 Sept.	27	29
Sindoro *	5 Sept.	17 Sept.	22 Sept.	11 Oct.	13 Oct
Salak	19	1 Oct.	6 Oct.	26	28
Lawoe	3 Oct.	15	20	9 Nov.	11 Nov.
Arjoeno	17	29	3 Nov.	28	25
Goentoer *	31	12 Nov.	17	7 Dec.	9 Dec.
	14 Nov	26	1 Dec.	21	23

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.

De Agenten: Eijkensluysters & Tromp, Anna Paulownastraat 1d, 's-Hage.

CHRISTN. ALKA, voorheen ALKA en WECKESSER,

Paviljoensgracht 21a. 's Gravenhage.
 Fabrik van alle soorten Koperen en Houten Blaasinstrumenten.

Leverancier zoowel Binnen- als Buitenlandsch voor **HARMONIE-, PANFARE- en STRIJKORCHESTEN.**
 Specialiteit in
 Saxophons, Obo's, Engelsche Hoorns,
 Fagotten, Bas-Clarinetten,
 Böhm-Clarinetten en Böhm-fluiten.
 enz. enz.
 Ook alle daarbij behoorende Artikelen.
 Goedkoopste adres voor
 Reparatie aan alle Muziekinstrumenten.
 Prijscourant op aanvraag gratis.

Wed. E. VAN FOREEST-NIX,
 WEIMARSTRAAT 37, DEN HAAG.

In Verbandstoffen, Verplegings-Artikelen,
 Drogerijen, Chemicaliën.

VERF IN Bussen enz.
 Centraal Drogist WEIMAR.

WILM. E. JANSEN JR.

MAGAZIJN VAN
ECHTE RIETEN KOFFERS, REIS-ARTIKELN,
Fijne Lederwaren.

ZEESTRAAT 14. — DEN HAAG.

W. J. van der Broek,

Mr. Vleeschhouwer.
 1ste van den Boschstraat 103, Den Haag.
 TELEPHOON 183.

Blijft zich voortdurend aanbevelen voor Prima kwaliteit RUND-, KALFS-,
 LAMS- en ZUIGLAMS-VELEESCH.
VRAAG PRIJSCOURANT.

Magazijn van Muziekinstrumenten.

GEBR. KOK (Gevestigd sedert 1848)

's-GRAVENHAGE, Gortstraat 17. AMSTERDAM, St. Janstraat 31.

Speciale inrichting voor het repareren
 van alle soorten Strijkinstrumenten.

Snaren, Strijkstokken, Étuis, enz. enz.

Specialiteit in Strijkstokken:

A. VIGNERON à Paris en RICH, WEICHOOLD Dresden.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”,

HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,
 Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerken.

Gecomprimeerde Photo-Artikelen.

CASCARA-PASTILLES } zeer aangename laxoermiddelen.
 WONDEROLIE-PASTILLES }

INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.

LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGERINGEN.

Zie aanbevelingen Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg,
 Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen, enz. enz.

Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. Te bekomen bij alle Apothekers.

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,

56. Prinsstraat 56. 's-Gravenhage,

Ruime Keuze

Strandschoenen en Reispantoffels.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te
 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

SIEGEL-PIANINO.

Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandse autoriteiten, Musici en Technici.

HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,

EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van
 Muziek-Instrumenten,

voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
 TELEPHOON 1447.

Ontvangen: Witte en Zwarte Ketan.

Versche Kruiden: Laos-djahé, Koenjit, Temoe koentjie,
 Ketella, Bangkoewang, Temoe Lawak, Manissans,
 Samballans, Boemboe's.

Gebroken Mie 20 cts. de 5 ons (tijdelijk).

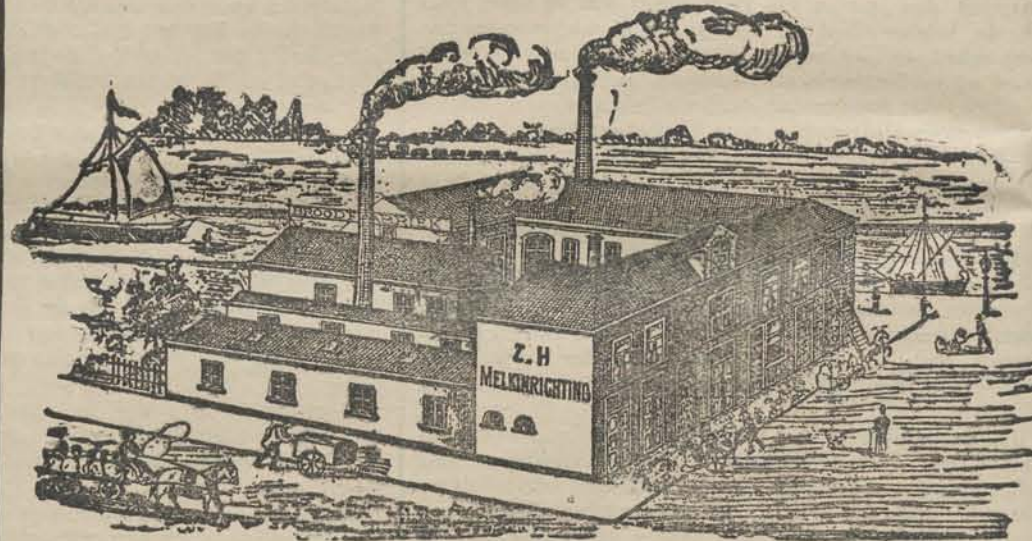
VERSCHÉ PISANG.

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.
 Des Zondags van 12 tot 3 ure n.m.
 Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
 Eenvoudige rijstafel, bestaande uit rijst, sajoer of kerry, één vleeschgerecht en één
 sambal (plat du jour) / 0.70.
 Diné / 1.25 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

Waldorpstraat b/d Bijswijksche Weg,

heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood bereid uit de
 ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Speciaal adres voor

Zoet Roggebrood en Bruinbrood.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend
 gewaarborgd is.